

Vergadering van 21 Februari 1913 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf
Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Heden avond zijn de Voorzitter, de Onder-Voorzitter en de oudere bestuursleden verhinderd hier te zijn en aangezien het reglement er niet in voorziet wie het voorzitterschap zou moeten waarnemen, heeft het Bestuur, voor zoover het aanwezig was, gemeend, dat ik, die al zoo lang in het bestuur zit, met de usances wel voldoende bekend was om deze talrijk bezochte vergadering te kunnen leiden.

Aan de orde is de ballotage van de heeren kandidaten, die op de lijst staan, en ik verzoek de Heeren KALFF en VAN DEN AKKER daarbij te willen assisteeren.

Tot de stemming wordt overgegaan.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! De voorgestelde kandidaten, de Heeren A. A. LIND, res. 2e Luitenant bij het reg. Gren. en Jagers, J. T. L. W. RUTGERS, res. 2e Luitenant bij het reg. Gren. en Jagers, M. RUTGERS VAN DER LOEFF, 1e Luitenant der Infanterie, allen te 's-Gravenhage, C. WAFELBAKKER, Kapitein der Artillerie, te Amsterdam, W. Ridder VAN RAPPARD, 1e Luitenant der Infanterie, te Deventer, J. W. M. DIEMONT, Kapitein der Infanterie van het Indische leger, zijn allen aangenomen. Ik dank de heeren voor hunne hulp bij het stem opnemen en geef het woord aan den Heer MULLER MASSIS, tot het houden van zijne voordracht over:

DE VERBINDING VAN INFANTERIE EN VELD-ARTILLERIE OP HET GEVECHTSVELD EN DE HOOGERE TROEPENLEIDING.

De Heer MULLER MASSIS: Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Toen ik de vereerende uitnoodiging ontving eene

spreekbeurt in uw midden te vervullen, heb ik niet lang gezocht naar het te kiezen onderwerp. Wel is de te behandelende stof twee jaar geleden¹⁾ op zoo uitnemende wijze in onze Vereeniging aan de orde gebracht, maar sedert is daarover en hier te lande en in het buitenland zoo veel gepubliceerd, dat ik meende, dat het wellicht zijn nut zou hebben nogmaals uwe aandacht voor deze aangelegenheid te vragen. Te meer scheen het mij gewenscht op het u aangekondigde onderwerp terug te komen, omdat — naar het mij voorkomt — velen in ons leger de noodzakelijkheid van eene goede verbinding tusschen Infanterie en Veld-Artillerie op het hedendaagsche gevechtsveld niet gevoelen, haar veeleer beschouwen als eene modegril, die wel weer spoedig van het tooneel zal verdwijnen. In deze mijne meening werd ik versterkt door de lezing van het artikel „Samenwerking van Infanterie en Artillerie bij de IIIe divisie tijdens de Legermanoeuvres 1911”, door W. J. H. DE VEER, Kolonel der Artillerie, voorkomende in *De Militaire Spectator* van 1912. Op tal van bladzijden uit dit stuk (ik wijs o. a. op bladz. 351, 354, 358, 414, 417 en 421) blijkt, dat, en met name bij den aanval, elke verbinding van de Artillerie met de Infanterie, die gesteund moest worden, ontbrak; dat dientengevolge geene zekerheid bestond welke doelen moesten worden bevuurd, dat somwijlen zelfs de eigen Infanterie onder vuur werd genomen.

Als eenige verontschuldiging voor die minder gewenschte toestanden kan worden aangevoerd, dat tijdens de laatst gehouden legermanoeuvres nog in geen der Nederlandsche reglementen was opgenomen, dat Infanterie en Veld-Artillerie, die eene gezamenlijke gevechtsofdracht hebben ontvangen, met elkander in verbinding moeten treden.

Voorts is — sedert ik de keuze van het onderwerp deed — verschenen een geheel gewijzigde herdruk van het *Reglement Bereder Artillerie*, waarin — op tactisch gebied — nieuwe begrippen, die wij in het vorige reglement niet aantreffen, zijn neergelegd. Aangezien bedoeld reglement in de Neder-

¹⁾ 24 Februari 1911.

landsche militaire litteratuur nog niet is besproken, heb ik gemeend de gelegenheid te mogen aangrijpen tijdens deze voordracht enkele dier nieuw ingevoerde beginselen naar voren te brengen.

Eén oogenblik evenwel heb ik geaarzeld, of ik het onderwerp wel ter sprake zou brengen, en wel omdat wapengeest zoo licht zich daarin mengt. Maar de gedachte aan ons hoog ontwikkeld officierskorps deed mij dadelijk die aarzeling overwinnen. Ik hoop dan ook hartelijk, dat wanneer wij na de gehouden besprekingen van hier zullen gaan, wij allen zullen zeggen: het was Infanterie *met* Artillerie en Artillerie *met* Infanterie, en niet: het was Infanterie *tegen* Artillerie en omgekeerd.

Wil er van goede *samenwerking* tusschen de beide wapens sprake zijn, dan moet er in de meeste gevallen, en vooral bij den aanval, eene *verbinding* tusschen hen tot stand zijn gebracht.

De *samenwerking* van de Veld-Artillerie met de Infanterie is allerminst eene uitvinding van den laatsten tijd; immers het was altijd de taak der Veld-Artillerie de Infanterie te steunen bij aanval of verdediging; dit was steeds de eenige reden van haar bestaan! Reeds den 5 December 1863 schreef Prins FRÉDERIK KAREL: „Das Zusammenwirken der drei Waffen bleibt eine der Hauptbedingungen für kriegerische Erfolge im Gefecht,” en uit vroegere oorlogen zijn voorbeelden te over aan te halen, waarbij die samenwerking op de meest schitterende wijze tot stand kwam: ik noem u slechts het optreden van de Oostenrijksche Artillerie bij Königgrätz, van de Duitsche Artillerie in den oorlog van 1870—1871. Van i.g. Artillerie verhaalt ons o. a. de Generaal BONNAL in zijn meesterlijk geschreven werk „Fröschwiller” hoe in den slag van Wörth de aanval der Pruisen op het plateau van den Albrechtshäuserhof, waar zich de overblijfselen van de Fransche divisie DE LARTIGUE hadden verzameld, zich kenmerkte door eené innige samenwerking van Infanterie en Artillerie; hoe de Artillerie van het XIe korps, welke opgesteld op den heuvel van Gunstett, vurende met 72 stukken, een bloedigen

weg opende voor de eigen Infanterie; hoe deze Artillerie het voortrukken der eigen Infanterie met haar vuur volgde en hoe zij elk retour-offensief der Franschen terugwees.

Hier hebben wij dus een voorbeeld van ideale samenwerking zonder dat er opzettelijk getracht was eene verbinding tusschen beide wapens tot stand te brengen. Maar sedert zijn de omstandigheden veranderd: het hedendaagsche slagveld vertoont een geheel ander beeld dan 1870—1871 ons bood.

Toenmaals waren de vèdragende snelvuurwapenen met het rookzwakke buskruit nog geheel onbekend; de Infanterie, van verre zichtbaar door hare kleurrijke en glinsterende uniformen, streed in dichte liniën; zij maakte minder dan thans gebruik van het terrein; de Artillerie, die de indirecte richting nog niet toepaste, streed in open stellingen; de hevige rookontwikkeling van het massageweervuur en van de Artillerie gaf aan ieder deelnemer van het gevecht een duidelijk beeld van den oogenblikkelijken toestand. De verbinding *was* er, want men zag alles; de behoefte aan eene bijzondere verbinding tusschen Infanterie en Artillerie deed zich niet gevoelen.

Thans is dit geheel anders. Alle legers zijn in het bezit van vèdragende snelvuurwapenen. wier aanwezigheid zich bij het gebruik niet meer door hevige rookontwikkeling verraadt; de nieuwe velduniformen doen de troepen minder in het terrein opvallen; de Infanterie strijdt in ijlere formatiën; zij gebruikt de minste terreindekking; de Artillerie streeft naar het innemen van geheel gedekte stellingen; wil men zich niet aan schromelijke verliezen blootstellen, dan heerscht allerwege de „leegte van het slagveld”.¹⁾

¹⁾ In het artikel van Generaal NÉGRIER, verschenen in de *Revue des Deux Mondes* van 15 Juni 1902, waarin wordt gesproken over de periode van den Zuidafrikaanschen oorlog, waarin Lord ROBERTS de operatiën leidde, lezen we:

„Les tirailleurs ennemis étaient invisibles et leur présence ne se révélait que par le claquement des projectiles. De ces coups de feu on ne percevait ni le point de départ ni la direction....

L'invisibilité de l'adversaire, le sentiment de l'inconnu pèsent sur

Nu is op een dergelijk slagveld *de* taak der Veld-Artillerie de ondersteuning der Infanterie.

Het is wel eigenaardig, dat nu in de laatste jaren het vermogen van het veldkanon zoo geweldig vergroot is, in alle reglementen en geschriften, welke de tactiek der Artillerie, of die van de gezamenlijke wapens behandelen, er de klemtoon op wordt gelegd, dat de genoemde taak is *de hoofdtak* der Veld-Artillerie. En inderdaad, sinds 1870—1871 is de Artillerie in den slag geworden een minder zelfstandig optredend wapen: tijdens de eerste acte van den slag streden toenmaals de wederzijdsche artilleriën, ten voeten uit zichtbaar, met elkander om de overmacht; *zij* alleen waren aan het woord, de infanteriën wachtten af.

Hoe is dit thans geheel anders geworden: het eerste doel voor de Artillerie wordt — in verband met de gedekte stellingen, welke de wederzijdsche artilleriën zullen hebben ingenomen — in den regel gevormd door de Infanterie van een der partijen, welke voorwaarts rukt en zich dus min of meer bloot geeft. Ten behoeve nu van deze oprukkende Infanterie zal de eigen Artillerie — indien het haar mogelijk is — de Artillerie des vijands beschieten.

tous. Les Anglais caractérisent d'un mot cette ambiance particulière et déprimante, ils l'appellent le „*War Cloud*“...”

„Cette guerre à tâtons”, zegt de Russische Kapitein SOLOVIEF, „provoque un état pénible d'incertitude et de défiance. Il arrive que des officiers, des soldats, passent plusieurs journées sur une position, sont blessés, emportés, ramenés en Russie sans même avoir vu un Japonais”.

„Dans la guerre avec le Japon”, zegt de Kolonel NOVIKOF, „dans toutes les reconnaissances qu'il m'est arrivé de faire... je n'ai pas réussi une seule fois à distinguer dans ma bonne jumelle à prismes, non seulement la position de l'ennemi, mais même à recueillir des indices d'après lesquels il aurait été possible de juger où l'ennemi se trouvait... on aurait pu croire que le terrain situé en avant de moi était complètement désert”.

In de door mij bijgewoonde manoeuvres van *Picardië* gelukte het der Fransche Infanterie gedurende de inleiding van de gevechten, door de gedekte wijze, waarop zij vooruitging, meestentijds de „leegte van het slagveld” tot werkelijkheid te maken.

En in de *N. R. Ct.* van 4 December 1912 lezen we: „Het vuur van de infanterie (de Turksche), *waarvan men de plaats niet kon ontdekken*, hield geen oogenblik op”.

Reeds in de eerste phase van het gevecht dus openbaart het zich -- meer dan in 1870-1871 — dat de Artillerie er is ten behoeve van de Infanterie. ¹⁾

Uit het voorgaande en uit het feit, dat de Artillerie betrekkelijk geringe materiele verliezen ²⁾ te weeg brengt, te willen afleiden, dat de invloed van dit wapen in het hedendaagsch gevecht verminderd is, zou intusschen zeer verkeerd zijn.

Het zou eene groote dwaling zijn de belangrijkheid van een wapen alleenlijk te willen afmeten naar de verliezen, die het den vijand rechtstreeks toebrengt; natuurlijk is dit wel een factor van waardeering, maar het is niet de eenige!

De invloed van de Artillerie openbaart zich op andere wijze!

„Het is reeds een resultaat, wanneer de Artillerie de vijandelijke Infanterie dwingt, hetzij zeer langzaam te naderen, indien zij oprukt, hetzij te blijven liggen met den neus op den grond, en haar slecht te doen schieten of niet te doen schieten, terwijl onze Infanterie oprukt.

Dit zal dikwijls de geheele taak van de Artillerie zijn: indien haar invloed moest worden afgemeten naar de verliezen, die zij der tegenpartij toebrengt, zou die invloed gering zijn, want die verliezen zullen, zooals dat altijd geweest is, een zeer klein deel van de totale verliezen uitmaken. Die verliezen zullen daarenboven meestal zwaarder zijn voor den overwinnaar dan voor den overwonnene. Evenals vroeger bestaat de overwinning daarin, niet dat men den tegenstander vernietigt, maar dat men hem uit zijne stellingen

¹⁾ De vraag of — wanneer het *vliegwezen* meer volmaakt zal zijn geworden en het dientengevolge mogelijk zal zijn goed gedekt opgestelde Artillerie afdoende te bestrijden, haar te vernietigen in plaats van haar te neutraliseeren — de vraag of de slag dan weder zal aangevangen met een afzonderlijk artillerieduel, meen ik te mogen laten rusten. Intusschen wordt reeds in Frankrijk het waarnemen van het artillerievuur uit vliegtuigen ijverig beoefend en bestaat daar te lande voor deze aangelegenheid een niet openbaar gemaakt reglement, dateerende van 18 Januari 1912. (Zie *Vierteljahrshäfte für Truppenführung und Heereskunde*, 1913, 1es Heft.)

²⁾ In den Russisch-Japanschen oorlog heeft het infanterievuur ongeveer 80% der verliezen teweeg gebracht, de bajonet 7% en de artillerie ongeveer 13%.

jaagt: de Infanterie gaat vooruit naar die stellingen, de Artillerie baant haar den weg; zij zendt hare projectielen naar den vijand, zonder twijfel om hem te vernietigen, indien hij ze trotseert; maar in de practijk zal het bijna altijd zijn, dat hij ze vreest en zich dientengevolge dekt, zoodat de Artillerie niet alles behoeft te vernietigen om hare rol te spelen".¹⁾

Bij dit alles komt nog een factor, die van hoe langer hoe grooter belang wordt; ik bedoel den *moreelen steun*, dien de Artillerie der eigen Infanterie verleent.

Maar ik ben afgedwaald! Ik wilde u aantoonen, dat — wil er in den hedendaagschen slag goede samenwerking bestaan tusschen Infanterie en Veld-Artillerie — er eene verbinding tusschen beiden moet zijn tot stand gebracht.

Aanval en verdediging moeten hierbij afzonderlijk beschouwd worden.

A. De verbinding tijdens den aanval.

De Artillerie van den aanvaller moet zoowel 's vijands Artillerie, als diens Infanterie bestrijden.²⁾

¹⁾ Capitaine BOURGUET, „L'artillerie dans le combat," Paris, 1908.

²⁾ In de tactische litteratuur noemt men meestal, naar het voorbeeld van vele Fransche schrijvers, de batterijen, welke de eerstgenoemde bestemming hebben, *contre-batterijen*, en die, welke 's vijands Infanterie moeten bestrijden, *infanterie-batterijen*.

Volledigheidshalve zij hier vermeld, dat de Fransche Kolonel PALOQUE in zijn in 1912 verschenen werk „L'Artillerie dans la Bataille" eene andere indeeling voorstaat, en wel:

1e. *L'artillerie de première main*, welke uitsluitend bestemd is om de Infanterie rechtstreeks te helpen;

2e. *L'artillerie de deuxième main*, wier bestemming is aan de 1e haar vrijheid van handelen te doen behouden of om aan onvoorziene omstandigheden het hoofd te bieden.

De schrijver vindt deze indeeling logischer dan die in infanterie-batterijen en contre-batterijen: de „artillerie de 1re main" is die, welke de Infanterie ontlast en haar den weg opent; zij kan zoowel de opdracht ontvangen op Artillerie te vuren, welke met haar vuur de eigen Infanterie bestookt, als op Infanterie, welke het eigen voetvolk tegenhoudt, als op mitrailleurs, enz.

Daarom meent de schrijver voor deze batterijen den gebruikelijken naam infanterie-batterijen niet te mogen behouden.

Daar de 2e door hem bedoelde categorie van batterijen bij onver-

Voor de bestrijding van 's vijands Artillerie is geene bijzondere verbinding met de Infanterie noodig: de Infanterie zal zelden kunnen mededeelen, welke van 's vijands batterijen haar het meeste schade toebrengen; zij zal ze daarenboven in de meeste gevallen minder goed kunnen waarnemen dan de van uitstekende kijkers voorziene, op goede waarnemingspunten geplaatste artilleristen. Deelnemers aan den oorlog in Mandsjoerije zeiden, dat de granaatkartetsen voor de Infanterie uit de lucht schenen te vallen.

Voor de batterijen, welke 's vijands Infanterie moeten bestrijden (en we zouden hierbij kunnen voegen ook diens in de voorste lijn geplaatste en zich in het laatst van het gevecht demaskeerende stukken artillerie), die aldus rechtstreekschen steun moeten verschaffen aan de eigen Infanterie, kan heden ten dage niet worden volstaan met de bloote verbinding, welke door het zien (*la liaison à vue*) verkregen wordt. De bekende Generaal PERCIN heeft dit in zijne verschillende geschriften op meesterlijke wijze aangetoond.

Vooropgesteld zij, dat het doel van de verbinding tusschen de beide wapens in den aanval is te verkrijgen, dat *de Artillerie vuurt op het aanvalsdoel der Infanterie*.

Aangezien het der Artillerie zelden of nooit mogelijk zal zijn haar vuur te brengen over het geheele door den vijand bezette front, en dit ook niet noodig is, moet door den commandant eener afdeeling Infanterie, welke door een bepaald onderdeel Artillerie zal worden gesteund, worden medegedeeld, *waar* de Artillerie haar vuur zal moeten brengen ter ondersteuning van zijn hoofdstoot.

wachte gebeurtenissen ook op Infanterie moeten vuren, noemt hij ze niet meer contre-batterijen.

De vraag is m. i. evenwel gewettigd, of zij, die aan de benamingen infanterie- en contre-batterijen wenschen vast te houden, er niet van overtuigd zijn, dat deze verdeeling in den regel *niet van te voren* kan worden gemaakt en in de 2e plaats, of wanneer men aan de „artillerie de deuxième main” opdraagt bepaalde vijandelijke batterijen te bestrijden, men er wel zeker van is, dat het juist *deze* batterijen zijn, welke het der „artillerie de première main” lastig maken. Hiermede is intusschen het beschikbaar houden eener „artillerie de deuxième main” voor later zich voerdoende opdrachten niet veroordeeld.

Niet altijd zullen de omstandigheden zoo eenvoudig zijn, dat de vijand eene goed zichtbare stelling heeft ingenomen, eene lijn gelijkende op eene bij „gevechtexercitiën” door vlaggen gemarkeerde positie. Dikwerf zal de aanvallende Infanterie herhaaldelijk weerstand ondervinden en het streven naar onzichtbaarheid maakt, dat van uit de verte, uit de stelling der Artillerie meestal niet kan worden beoordeeld, *waarheen* het vuur moet worden gericht om der eigen Infanterie het voorwaarts gaan te vergemakkelijken.

Zooals de Generaal PERCIN zegt, ¹⁾ heeft de verbinding der wapens ten doel, niet om door het vooruitgaan van de aanvallende Infanterie den verdediger er toe te brengen zich te ontblooten en aldus aan de Artillerie de gelegenheid te verschaffen haar vernielingswerk te verrichten, maar integendeel om den verdediger te dwingen het gezicht tegen den grond gedrukt te houden, hetgeen hem verhindert te richten, hetgeen den aanvaller de mogelijkheid tot vooruitgaan opent. „Le but de la guerre n'est pas tant de détruire l'ennemi que de le chasser de ses positions. Mieux vaut tuer 10 hommes, sur la lisière du point d'appui à enlever, que d'en tuer 100 dans un bataillon surpris en formation de rassemblement.”

In den zelfden zin spreekt de Kolonel DE VEER, waar hij — bladz. 414 van *De Militaire Spectator* 1912 — het afkeurt, dat eene batterij, wegens gebrek aan verbinding, niet vuurde op de *Pannenbakkerij*, van waar de eigen Infanterie hevig werd beschoten, maar op een dankbaarder doel, op eene colonne op den weg naar de *Groote brug*.

Niet alleen kan het bepalen van het doel, waarop gevuurd moet worden, moeilijk worden overgelaten aan den commandant van een onderdeel Artillerie, dat den aanval eener infanterieafdeeling rechtstreeks moet steunen, ook het *oogenblik*, waarop het vuur zal moeten worden afgegeven, zal dikwijls niet met goed gevolg aan hem kunnen worden overgelaten.

Het is duidelijk, dat snelvuurartillerie niet onophoudelijk

¹⁾ Général PERCIN, „Cinq années d'Inspection”, bladz. 195.

kan voortgaan het haar aangegeven doel onder uitwerkingsvuur te nemen; deed zij dit, dan zouden hare caissons in zeer korten tijd ledig zijn. Zij moet dus werken met vuurstooten, welke vuurstooten moeten worden afgegeven op oogenblikken, dat daaraan bepaaldelijk behoefte bestaat.

Wanneer van de standplaats van den commandant der steunende Artillerie de Infanterie gemakkelijk met het oog te volgen is, *schijnt* het vrij eenvoudig, dat genoemde commandant bepaalt het oogenblik, waarop de Artillerie moet vuren.

Maar is dit werkelijk zoo? De eene artillerie-commandant zal willen vuren, zoo lang de eigen Infanterie in beweging is, en wel om die beweging in gang te houden, de andere zal alleen willen vuren, wanneer de eigen Infanterie halt houdt, omdat hij vermoedt, dat 's vijands vuur haar daartoe noopt. Weet hij evenwel of het 's vijands infanterievuur is, dat de oorzaak van dit halt houden is, dan wel 's vijands artilleriesvuur alleen? Immers neen!

Hierbij komt nog, dat de Infanterie zelden gelijktijdig over de geheele linie zal vooruitgaan. Hij ziet dus hier gedeelten in beweging, daar gedeelten, die halt houden en gaan liggen, misschien wel alleen om adem te scheppen. Kan hij thans beslissen of het nu gewenscht is een vuurstoot te geven? Wederom neen!

Ook wil men het oprukken van ondersteuningstroepen en reserves gaarne door het geschutvuur doen ondersteunen. Uit het halt houden van deze afdeelingen mag niet altijd worden afgeleid, dat zij niet verder kunnen voortrukken; immers deze afdeelingen houden halt, zoodra zij voldoende zijn opgesloten.

Maar in de meeste terreinen zal de eigen aanvallende Infanterie niet met het oog zijn te volgen: terreingolven, beplantingen e. d. zullen haar tijdelijk voor den achterblijvenden artilleries doer verdwijnen; dikwijls zal zij weder te voorschijn komen op punten, waar dit in het minst niet werd vermoed.¹⁾

¹⁾ De Generaal PERCIN deelt mede, dat bij het *dertigtal* oefeningen in de verbinding, die hij in het voorjaar van 1908 te Clermont-Ferrand

Het is duidelijk, dat in niet geheel overzichtelijke terreinen van uit de artilleriestelling in het geheel niet kan worden beoordeeld, of de Infanterie op een bepaald oogenblik al dan niet den steun van een vuurstoot der Artillerie van noode heeft.

Van de zijde van infanterie-officieren wordt dikwijls de opmerking gemaakt, dat die oogenblikken niet bepaald zijn aan te wijzen; dat zij, die beweren, dat dit wel het geval is, zoo redeneeren om daarop een theoretisch stelsel van ondersteuning door de Artillerie te bouwen; een stelsel, dat zal blijken niet te voldoen aan de werkelijkheid. De aanval der Infanterie bestaat, zeggen zij, uit aanhoudende beweging, afgewisseld door het innemen van vuurstellingen; gaat het niet meer met grootere afdeelingen te gelijk, dan gaat men met kleinere afdeelingen vooruit; maar de beweging blijft er in! Dat deze voorstelling van den gang van zaken de ideale is, zal niemand tegenspreken; dat deze voorstelling van den gang van zaken gevestigd wordt door het bijwonen van vredes oefeningen, evenmin! Maar... is zij de werkelijkheid? Is, om een zeer bekend voorbeeld te noemen, de Infanterie van het Pruisische Gardekorps in één aanloop St. Privat binnengedrongen? Zullen niet in elk aanvallend gevecht pausen ontstaan in het oprukken, waarbij de voorste linie ondersteuning van achteren afwacht om, met deze vereenigd, weder terrein te winnen, of gedurende welke zij het ingrijpen van nevenafdeelingen verbeidt? Op het oogenblik, dat deze Infanterie weder oprukt, zal zij door een krachtig artillerievuur dienen te worden gesteund, en hoe zal de

heeft opgezet, slechts *driemaal* de infanterie-batterij, het voetvolk, dat zij moest steunen, met het oog heeft kunnen volgen. („Cinq années d'Inspection", bladz. 205.)

Bij de manoeuvres in Picardië is het gebruik van de „liaison à vue" nanciding geweest, dat de artillerie 5 malen op eigen troepen heeft gevuurd. („L'artillerie aux manoeuvres de Picardie", bladz. 216.)

Bij de groote manoeuvres van 1911 scheen het in de Betuwe ook niet gemakkelijk de te ondersteunen Infanterie met het oog te volgen en werd zij, door gebrek aan verbinding, somwijlen onder eigen artillerievuur genomen. (Vergelijk: *De Militaire Spectator* 1912, bladz. 417.)

In het gevecht bij Colenso zag de Engelsche Artillerie teruggaande Boeren aan voor de eigen stormende Infanterie.

Artillerie dit oogenblik kunnen beoordeelen, indien zij de eigen Infanterie niet ziet? En zelfs indien zij haar ziet, dan nog zal het goed zijn het oogenblik, waarop de Infanterie weder zal voortrukken, van te voren aan de Artillerie bekend te maken.

De verbinding tusschen Infanterie en Veld-Artillerie in den aanval moet dus ten doel hebben aan te geven de plaats, waarheen het artillerievuur moet worden gericht en het oogenblik, waarop het vuur moet worden afgegeven.

Deze uitspraak sluit natuurlijk niet in, dat infanterie-batterijen geen schot zouden mogen doen zonder dat daartoe eene aanvraag (bevel?) kwam van de zijde van den commandant der te steunen Infanterie; deze uitspraak sluit niet elk initiatief van den commandant dier batterijen uit. Indien bijv. kan worden waargenomen, dat de vijand, die het als doel aangegeven terreindeel bezet houdt, hevig vuurt, behoeft uit den aard der zaak de vorenbedoelde aanvraag niet te worden afgewacht: de commandant der infanterie-batterij(en) weet, dat hij door op *dat* oogenblik het vuur te openen, steun verleent: de vijand zal immers niet op niets vuren! Hierbij komt nog, dat hij kans op uitwerking heeft: wil de vijand zijn vuur behoorlijk afgeven, dan moet hij zich bloot geven. Hieruit volgt, dat bij het meer en meer naderen van 's vijands stelling door de eigen Infanterie, de Artillerie ook meer en meer uit eigen beweging zal moeten vuren.

Ten slotte is er een oogenblik, waarop de aanvallende Infanterie moet te kennen geven, dat het artillerievuur moet ophouden of wel moet worden verlegd. Dat is het oogenblik, waarop zij den vijand zoo dicht genaderd is, dat het eigen artillerievuur hinderlijk begint te worden. Voor dit moment is in den regel geene bijzondere verbinding noodig en wenschelijk, is de verbinding door het gezicht (la liaison à vue) de eenige, die hier uitkomst kan geven. Geene bijzondere verbinding is hier noodig, omdat de aanvaller, op 200 à 300 M., of nog liever op korteren afstand van het aanvaldoel zijnde, in den regel wel door de Artillerie zal worden gezien; geene bijzondere verbinding is hier wenschelijk, omdat het doen ophouden of verleggen van het

artillerievuur plotseling, op het laatste oogenblik, moet kunnen geschieden.

Ons *Ontwerp-Reglement B. A.* 1912 zegt niet op welken afstand dit verleggen of doen ophouden van het vuur zal moeten plaats vinden, en m. i. te recht. Het aangeven toch van den hier bedoelden afstand is geheel zonder nut, omdat uit de stelling der Artillerie, of liever van de standplaats van haar commandant, toch niet kan worden beoordeeld, hoe ver de wederzijdsche infanteriën van elkander verwijderd zijn; daarenboven hangt het tijdstip, waarop het eigen artillerievuur gevaarlijk wordt, veel af van de wijze, waarop de Artillerie tegen haar doel is ingeschoten.

In het Duitsche reglement voor de Veld-Artillerie, dat vroeger voor den hier bedoelden afstand aangaf 300 M., is thans aangegeven, dat de aanvalstroep gevaar begint te loopen (bij kanonnen *en* lichte veldhouwitsers):

bij gebruik van tijdvuur, wanneer zij op 200 M.,

bij gebruik van schokvuur (vlakbaanshot voor wat betreft den 1. veldhouw.), wanneer zij op 150 M. is genaderd; goede waarneming vooropgesteld.

Het verhaal uit den Russisch-Japanschen oorlog is overbekend, dat de Japansche Infanterie gedurende de laatste phase van den aanval liever *enkele* treffers van de eigen Artillerie kreeg dan dat zij ontijdig den steun van dit wapen miste. Elders vindt men aangegeven, dat de Japansche Infanterie eerst als zij de stelling *was binnengedrongen* het sein tot het doen ophouden van het artillerievuur gaf. Dit laatste beweren nu heeft de Generaal RÖHNE eene fabel genoemd, en ik zeg het hem na, want van tweeën één: of het artillerievuur heeft toen weinig uitwerking op den aanvaller gehad, dus nog minder op den gedekten verdediger, heeft derhalve geen of weinig steun geboden; of het had goede uitwerking op den verdediger, dus nog betere uitwerking op den zich bewegenden aanvaller; het bood dus meer steun, althans meer materieelen steun, aan den verdediger dan aan den aanvaller, hetgeen zeker niet de bedoeling was! Opvolging van deze les (?) uit den Russisch-Japanschen oorlog verdient zeer zeker geene aanbeveling!

B. De verbinding bij de verdediging.

Is bij den aanval enge verbinding noodig tusschen Infanterie en Veld-Artillerie, die tot het zelfde doel moeten samenwerken, bij de verdediging is zulks niet in die mate het geval. Beide wapens hebben hier tot taak 's vijands nadering te beletten; beide wapens kiezen hier hun doel in de hun aangewezen strook; de doelen en de oogenblikken, waarop zal worden gevuurd, *hangen hier af van het optreden des vijands.*

De commandant van een onderdeel Artillerie, dat in een bepaald vak eener verdedigende stelling staat, heeft zich alleen te vergewissen, waar in de nabijheid van die Artillerie de Infanterie is opgesteld, waar de lijn van weerstand is. Indien hij het naderen van 's vijands Infanterie moet beletten, zal hij goed doen zijn vuur te brengen op die gedeelten van het terrein, die niet of minder goed door het geweervuur worden bestreken. Hij kan zich hiertoe verstaan met den commandant der te steunen Infanterie; het is evenwel niet noodig, dat hij van dezen de aanwijzing krijgt van het te bevuren punt en van het oogenblik, waarop dit moet plaats vinden.

Wij komen nu tot de *wijze*, waarop tijdens een gevecht de verbinding tusschen Infanterie en Veld-Artillerie moet worden tot stand gebracht.

A. De wijze van verbinding bij den aanval.

Wij volgen daartoe in onze gedachten eene grootere troeeneenheid, waarbij meerdere afdeelingen Artillerie zijn ingedeeld, omdat bij een kleiner detachement de verschillende quaestiën, die zich voordoen bij het in verbinding brengen der wapens, minder spreken: alles is dan veel eenvoudiger, alles blijft dan meer in de hand van den algemeenen bevelhebber.

Wij volgen dus eene divisie, zijnde de kleinste eenheid, waarbij organiek de verschillende wapens tot één geheel

vereenigd zijn. Wij nemen aan, dat de divisie, met veiligheidsmaatregelen marcheerende, den vijand te gemoet trekt.

De divisie-commandant marcheert bij den hoofdtroep der voorhoede; de artillerie-commandant (de commandant van het regiment Veld-Artillerie) volgt hem. Eveneens marcheert de commandant der voorhoede-artillerie bij den voorhoede-commandant.

Waarom is het nu noodig, dat de artillerie-commandant zich tijdens het uitvoeren van een oorlogsmarsch in de nabijheid van den divisie-commandant (algemeen bevelhebber) ophoudt?

Is dit noodig om den algemeenen bevelhebber steeds te doen beschikken over een steun en eene vraagbaak bij de beslissing omtrent het tactisch gebruik der Artillerie? Dit kan, dunkt mij, niet de reden zijn, welke pleit voor den regel, dat de artillerie-commandant zich in het bedoelde geval nabij den algemeenen bevelhebber bevindt, want daarmede zou men l. g. onbekwaam achten tot het leiden der verbonden wapens in het gevecht.

De ware reden voor het door den artillerie-commandant doen innemen van de hier voorgestane plaats is, dat het daardoor mogelijk is bij het in stelling brengen der Artillerie eene aanzienlijke *tijdsbesparing* te verkrijgen. De ontwikkeling der Artillerie duurt toch al lang genoeg. De artillerie-commandant, nabij den divisie-commandant marcheerende, is veel gemakkelijker en spoediger op de hoogte te brengen van veranderde of nieuw ingetreden omstandigheden dan wanneer hij zich aan het hoofd van de Artillerie der hoofdmacht, d. i. op ongeveer 3 K.M. van den divisie-commandant, bevindt. De artillerie-commandant zal dan ook eerder en beter de voorbereidende maatregelen kunnen nemen, welke het ontwikkelen zijner batterijen vergemakkelijken; hij zal o. a. zijne inlichtingsofficieren op het gewenschte oogenblik en in de juiste richting kunnen uitzenden.

Voorts zijn er vele gevallen denkbaar, waarin de Artillerie eerder bevelen moet krijgen dan de Infanterie der hoofdmacht. Ik noem slechts het geval, dat bij een ontmoetingsgevecht de voorhoede spoedige ondersteuning behoeft, welke

ondersteuning het snelst kan worden gebracht door de Artillerie. Deze ondersteuning zal vlotter en regelmatigiger geschieden indien de artillerie-commandant van den beginne af den loop der zaken heeft bijgewoond dan wanneer hij eerst van verre moet worden gehaald. Het doen marcheeren van den artillerie-commandant nabij den algemeenen bevelhebber moet worden beschouwd als een der maatregelen, die het in werking komen der Artillerie *bespoedigen*. (Zie 272, *Reglement B. A.*).

Dus: *bij oorlogsmarschen bevindt de artillerie-commandant zich nabij den algemeenen bevelhebber.*

Dezen regel vinden wij niet in de Nederlandsche voorschriften, wel in enkele buitenlandsche, o.a. in de Duitse. ¹⁾ Ook in het werkje van Generaal PERCIN en Majoor JACQUEMOT „Essai de Règlement sur le combat des troupes de toutes armes” (Paris 1912) lezen we: „Le général de division marche généralement avec son chef d'état-major et son commandant d'artillerie divisionnaire, auprès du commandant de l'avant-garde”.

De vraag doet zich nu voor: *heeft de voorhoede-commandant de volle beschikking over de bij zijne voorhoede ingedeelde Artillerie?*

Ofschoon de inkleeding van een marschbevel in den regel zóódanig is, dat daarin duidelijk wordt gezegd welke troepenafdeelingen *onder de bevelen* van den voorhoede-commandant staan ²⁾, achten sommigen het gewenscht den commandant der divisie-artillerie invloed uit te doen oefenen in het belang van de latere leiding der geheele Artillerie.

Ik geloof, dat tegen eene dergelijke opvatting met niet genoeg klem kan worden opgekomen: van een snel handelen van den voorhoede-commandant, dus ook van een snel in

¹⁾ „Während der Kriegsmärsche und bei Bereitstellung von Truppenverbänden für das Gefecht befindet sich der Artilleriekommandeur bei dem Truppenführer.” 381, „Ex. R. f. d. Fa”.

²⁾ Het in margine opnoemen van de afdeelingen, welke behooren tot de voorhoede, wil zeggen, dat die afdeelingen *onder het bevel* van den voorhoede-commandant staan.

werking brengen van diens Artillerie, kan dikwijls zeer veel afhangen. Indien, vóórdat de voorhoede-artillerie optreedt, de goedkeuring van den artillerie-commandant moet worden gevraagd, of wel indien deze zelfstandig zou kunnen ingrijpen bij het gebruik van de bedoelde Artillerie, komt er van een doelbewust handelen bij de voorhoede niets te recht. 1) Daarenboven: hoe weet de artillerie-commandant reeds nu welk gebruik van de Artillerie der hoofdmacht zal worden gemaakt? Het gevechtsplan kan door den algemeenen bevelhebber immers eerst worden vastgesteld, nadat het gevecht der voorhoede hem daartoe de noodige gegevens heeft verschafft! Bij het in werking brengen van de Artillerie der voorhoede reeds te denken aan een *mogelijk* optreden dier Artillerie als onderdeel van de geheele Artillerie zou leiden tot hinken op twee gedachten, tot half werk bij de voorhoede, zou een succes, dat de voorhoede anders wellicht had kunnen behalen, niet doen verkrijgen!

Derhalve: de voorhoede-commandant beschikt ten rolle over alle bij de voorhoede ingedeelde troepen, ook over de Artillerie.

We veronderstellen nu, dat verschillende berichten van de verkennende afdelingen bij den divisie-commandant de overtuiging vestigen, dat weldra op den vijand zal worden gestooten. Zeer te recht wijst onze *Gevechtshandleiding* (74) er op, dat de divisie-commandant (algemeene bevelhebber) thans eene opdracht geeft, behelzende de taak, die de voorhoede alsnu te vervullen zal hebben. 2) Deze opdracht kan eene meerdere of mindere offensieve strekking hebben: de keuze van de wijze van optreden moet zijn aan den algemeenen bevelhebber; niet aan den voorhoede-commandant. Ik weet wel, dat deze opvatting niet de meest gangbare in ons leger is, dat men veelal spreekt van de zelfstandigheid van den voorhoede-commandant, maar eene voorhoede is

1) Zeer te recht m. i. wijst het nieuwe gevechtsvoorschrift voor de Russische Veld-Artillerie er op, dat de Artillerie der voorhoede bij een ontmoetingsgevecht stoutmoedig, snel en vastberaden moet handelen. (Vergelijk *Militair Wochenblatt*, 1912, No. 160.)

2) Vergelijk ook 1e alinea punt 356, Duitsch „Ex. Regl. f. d. Inf”

geen zelfstandig detachement; eene voorhoede is onverbreekbaar verbonden aan de haar volgende hoofdmacht, voor wier optreden zij gunstige conditiën moet scheppen, en wel naar de inzichten van den algemeenen bevelhebber. En nu moge het bij vredesoefeningen zijne waarde hebben de bevelhebbers-eigenschappen van een voorhoede-commandant te beoordeelen door hem in een concreet geval zonder bevelen te laten, in de werkelijkheid mag een voorhoede-commandant niet voor „puzzles” worden gesteld. Hij moet in een bepaald geval weten of de algemeene bevelhebber van hem verlangt, dat het door den vijand bezette dorp A door hem zal worden aangegrepen, dan wel of hij er zich toe zal moeten bepalen een aan de eigen zijde gelegen hoogterug, die de ontwikkeling der hoofdmacht dekt, vast te houden.¹⁾ Het spreekt wel van zelf, dat de wijze, waarop de door den voorhoede-commandant ontvangen opdracht zal worden uitgevoerd, geheel aan hem moet worden overgelaten.

Bij het thans zich ontspinnende gevecht der voorhoede is hetgeen men van den vijand weet nog zeer vaag. Snel handelen staat op den voorgrond. De Artillerie der voorhoede moet hier ook snel kunnen ingrijpen; wil ze hiertoe in de mogelijkheid zijn, dan moet zij zeer tijdig in stelling staan. In verband hiermede zal de commandant der voorhoede zijne Artillerie dikwijls in stelling brengen meer naar de voorstelling, die hij zich maakt van het te verwachten gevecht dan naar de later gebleken werkelijke behoefte aan het optreden der Artillerie tegen bepaalde doelen. Wij hebben hier een bepaald verschil tusschen de wijze van inzetten der voorhoede-artillerie en die van de hoofdmacht. Wanneer de laatstbedoelde zal optreden, heeft het verkennend gevecht der voorhoede veelal reeds het noodige licht ontstoken: haar, dat is aan de Artillerie der hoofdmacht, kunnen dus — in tegenstelling met de eerste bevelen aan de voorhoede-artillerie — *bepaalde opdrachten* worden verstrekt.

¹⁾ „Der Führer führt. Er lässt die Truppe nicht los, auch nicht die Avantgarde”. (HOPPENSTEDT, „Die Millionenschlacht an der Saar”, Berlin, 1913.)

De voorhoede-commandant kan dus in den regel aanvankelijk niet dan weinig bepaalde bevelen aan zijne Artillerie geven.

Moet de voorhoede-commandant aan zijne Artillerie ook aangeven de *in te nemen plaats*? In het algemeen gesproken, is dit niet noodig en niet wenschelijk: het moet den voorhoede-commandant onverschillig zijn waar zijne Artillerie is opgesteld, mits zij kan verrichten hetgeen hij van haar verlangt, mits zij voldoende veilig is opgesteld en mits zij tijdig in stelling is.

Evenwel is het geene wet van Meden en Perzen, dat het den voorhoede-commandant (en in het algemeen elken algemeen bevelhebber) verboden moet zijn te zeggen, *waar* zijne Artillerie in stelling moet komen.

Evenals elke algemeene bevelhebber heeft ook hij voorzeker het recht de hem toevertrouwde strijdkrachten te gebruiken op de wijze, zooals hij dat wil.

Ik stel mij voor, dat de voorhoede-commandant met zijn artillerie-commandant staat op eene hoogte, welke als artilleriestelling der voorhoede in het onderhavige geval voldoet aan de eischen, die men redelijkerwijze kan stellen. Is er nu iets tegen, dat de voorhoede-commandant gelast: „Breng uwe Artillerie *hier* in stelling, ten einde...”

Of moet de voorhoede-commandant soms eerst afwachten of de artillerie-commandant wellicht naar eene betere stelling gaat zoeken en daarmede den kostbaren tijd doet verloren gaan? Ik geloof het niet! Ik geloof zelfs, dat het onder deze omstandigheden beter is, dat de voorhoede-commandant de stelling aangeeft.

In het werk van den Franschen Kolonel PALOQUE „L'Artillerie dans la Bataille” wordt behandeld een aan den commandant der voorhoede-artillerie gegeven bevel, dat nog verder gaat.

De onderstelling is, dat de voorhoede gekomen is tegenover een door den vijand bezet dorp, waarnaast zich een eveneens door hem bezet bosch uitstrekt. De voorhoede-commandant besluit het Ie bataljon op het dorp aan te zetten en het IIe op het bosch. Aangezien de aanval op het bosch hem toeschijnt de meeste kans van slagen te zullen

hebben, doet hij laatstbedoelden aanval ondersteunen door de Artillerie zijner voorhoede: de toestand in n.l. zóó, dat de vijand, nadat hij het bosch zal hebben verloren, ook het dorp zal moeten prijs geven.

De Kolonel PALOQUE laat nu den voorhoede-commandant het volgende *bevel* aan den artillerie-commandant geven:

„Het Ite bataljon zal het bewesten het dorp gelegen bosch aanvallen.

De Artillerie neemt — zonder zich te laten zien — stelling op hoogte A B en ondersteunt dezen aanval. Zij zal het vuur eerst op mijn bevel openen. Hare veiligheid is verzekerd door de opstelling der Infanterie.”

De vraag wordt behandeld, of dit bevel juist gesteld is.

De commandant deelt in de eerste plaats aan zijn artillerie-commandant mede het genomen besluit:

„Het Ite bataljon zal het bewesten het dorp gelegen bosch aanvallen.”

Er is hier niet verzuimd aan de Artillerie te doen kennen het aanvaldoel der te steunen Infanterie, d.i. het door de Artillerie te bevuren doel. Het aan de Artillerie aangeven van het aanvaldoel der Infanterie is de eerste onmisbare voorwaarde om te komen tot samenwerking tusschen de beide wapens: De eerste zinsnede van het bevel is dus goed.

De tweede zinsnede luidt:

„De Artillerie neemt — zonder zich te laten zien — stelling op hoogte A B en ondersteunt dezen aanval.”

De voorhoede-commandant geeft hier aan:

- 1e. de stelling voor de Artillerie,
- 2e. hare opdracht, en
- 3e. aanwijzingen omtrent hare zichtbaarheid.

ad 1e. De Kolonel PALOQUE is van meening, dat het geene tegenspraak duldt, dat de algemeene bevelhebber (hier de voorhoede-commandant) de *stelling der Artillerie* aangeeft, hetzij op besliste wijze door te zeggen:

„De Artillerie zal *daar* stelling nemen;”

hetzij binnen bepaalde grenzen door bijv. te zeggen:

„De Artillerie, welke aan de Infanterie het terrein tusschen . . . en . . . zal laten, zal . . .;”

of wel op de meest ruime wijze door te gelasten:

„De Artillerie, die over alle aan weerszijden van den weg gelegen heuvels beschikt, zal . . .”

ad 2e. De opdracht der Artillerie.

Het bevel zegt: „De Artillerie ondersteunt dezen aanval”, (d.i. den aanval op het bosch).

De opdracht is hier juist omschreven; zij lijdt niet aan het veelvuldig voorkomende gebrek, dat bedoelde opdracht is gesteld in algemeene bewoordingen, als: „de Artillerie zal de bewegingen der Infanterie ondersteunen.”

De Generaal PERCIN heeft het zoo juist opgemerkt, dat een dergelijk bevel niet anders doet dan de Artillerie herinneren aan de reden van haar bestaan, dat het haar niet geeft eene bepaalde taak.

ad 3e. De dekking van de Artillerie en de verantwoordelijkheid van den algemeenen bevelhebber.

Het bevel bevat de aanwijzing, dat de Artillerie hare taak moet vervullen „zonder zich te laten zien”.

De Kolonel PALOQUE meent, dat hij hier een delicaat punt aanraakt, waaromtrent niet met voldoende juistheid is uitgemaakt, wie deze aangelegenheid moet aangeven. Hij vindt, dat het hier gaat niet om eene technische, maar om eene tactische aangelegenheid; hij vindt, dat de algemeene bevelhebber moet weten de voor- en nadeelen, verbonden aan het innemen van gedekte stellingen, dat hij vooral moet weten de nadeelen, verbonden aan het innemen van niet-gedekte stellingen, en dat hij, die verantwoordelijk is voor de onnutte vernietiging zijner Artillerie, het niet mag overlaten aan de opvatting van zijn artillerie-commandant of hij dit wapen al dan niet mag blootstellen aan zware verliezen. Even goed als in andere omstandigheden de algemeene bevelhebber zou kunnen gelasten: „De Artillerie zal onmiddellijk in stelling komen, zelfs ongedekt . . .”, meent genoemde kolonel, dat het in de gegeven onderstelling gerechtvaardigd is te zeggen, dat de Artillerie in stelling moet komen, zonder zich te laten zien.

Wat mij betreft, zou ik slechts in uitzonderingsgevallen in de bevelen van den algemeenen bevelhebber (c.q. van den

voorhoede-commandant) willen zien gesproken over den graad van dekking, welke de Artillerie zou moeten toepassen, overtuigd als ik ben, dat de hedendaagsche Veld-Artillerie altijd zal nemen de grootst mogelijke dekking, welke met hare opdracht is overeen te brengen. Ik geloof zelfs, dat men in dezen, d.i. in het zoeken naar dekking, wel eens te ver gaat, dat er te veel artilleristen zijn, die van meening zijn, dat de Veld-Artillerie nooit iets mag wagen.

Alleen, indien ik niet al te groote waarde hechte aan de gegeven opdracht, indien ik bij mij zelf dacht: het zou zijn nut kunnen hebben, indien de Artillerie daar een handje medehielp, maar in allen gevalle wil ik haar voor later intact houden, alleen dan zou ik aan dit wapen de aanwijzing willen geven eene geheel gedekte stelling in te nemen.

De derde zinsnede van het aangehaalde bevel luidt:

„Zij (de Artillerie) zal het vuur eerst op mijn last openen”.

In het bedoelde voorbeeld had de voorhoede-commandant eveneens aan de Infanterie bevolen eerst op zijn last het bedekte terrein, waarin zij zich nog bevond, te verlaten.

Ten einde dus overeenstemming te kunnen brengen in het optreden der beide wapens, heeft de troepenleider hier het vooruitgaan der Infanterie en het openen van het vuur der Artillerie in de hand gehouden.

In andere gevallen zal hij daarentegen aan de Artillerie moeten bevelen het vuur zoo spoedig mogelijk te openen, bijv. wanneer het geldt eene in het nauw gebrachte Infanterie te hulp te komen.

Het bevel eindigt met deze woorden:

„Hare veiligheid (die der Artillerie) is verzekerd door de opstelling der Infanterie”. En dit te recht, want hoezeer ook het Nederlandsche *Ontwerp-Reglement Bereden-Artillerie* 1912 aan den artillerie-commandant opdraagt zich te overtuigen van de aanwezigheid van de Artillerie dekkende troepen, is het een der eerste zorgen van de hoogere bevelvoering er voor te waken, dat de Artillerie in eene veilige zone oprijdt. Alleen in uitzonderingsgevallen, wanneer het er op aankomt, dat de Artillerie *spoedig* hulp biedt, zal zij *tijdelijk*

de bescherming der andere wapens, Infanterie of Cavalerie, mogen derven.

In het aangehaalde voorbeeld kregen de Infanterie en de Artillerie der voorhoede elk een *afzonderlijk bevel*.

De Generaal PERCIN wijst in zijne geschriften er herhaaldelijk op, welke voordeelen het heeft aan beide wapens steeds een *gemeenschappelijk bevel* te geven, welk bevel hen nauwkeurig op de hoogte brengt van de gezamenlijk te vervullen taak, en aldus de verbinding der wapens in het gevecht verzekert. 1)

Zulk een gemeenschappelijk bevel voor de voorhoede zou kunnen aangeven:

- 1e. den toestand;
- 2e. de opdracht der voorhoede (te nemen of vast te houden punten);
- 3e. de opdrachten voor de Infanterie, de Cavalerie, de Genie, de opdracht en de stellingen der Artillerie;
- 4e. de plaats, waar de voorhoede-commandant zich ophoudt. 2)

Hoe moet nu tijdens het gevecht der voorhoede zijn de *verbinding* tusschen de beide wapens?

De verschillende episodien van het voorhoede-gevecht kenmerken zich door een snel verloop; komen deelen der voorhoede tegenover door den vijand *sterk* bezette punten, dan zullen zij den daarop ondernomen aanval veelal niet *kunnen*, ja zelfs niet *mogen* doorzetten. De verbinding tusschen onderdeelen Infanterie en Artillerie, welke met de zelfde taak zijn belast, kan en behoeft daarom niet de meer methodische verbinding te zijn van de aanvallen der hoofdmacht. Men zal zich dus meestal tevreden moeten stellen met de verbinding door het gezicht (la liaison à vue).

1) Zie voor modellen van een gemeenschappelijk bevel: Général PERCIN, „Cinq années d'Inspection”, bladz. 335, 352, 422, 424 en 461; op bladz. 330, 342, 369, 385, 418, 437, 514 en 534 van het zelfde werk komen de nadeelen van afzonderlijke bevelen uit. Zie ook bladz. 190 van: „L'Artillerie aux Manoeuvres de Picardie”.

2) Zie: Général PERCIN et Commandant JACQUEMOT, „Essai de Règlement sur le combat”, punt 5.

Het gevecht der voorhoede heeft inmiddels licht gebracht in den toestand. Ter wille van de noodzakelijke verkenning heeft de voorhoede zich over een breed front uitgebreid. Het innemen van dit breede front was daarenboven noodzakelijk voor het dekken van de ontwikkeling der hoofdmacht. De Infanterie der voorhoede zal dientengevolge niet als geordend lid, als tactische eenheid, deel kunnen uitmaken van den thans op te zetten aanval der hoofdmacht. Met de Artillerie der voorhoede is zulks, in den regel, wel mogelijk; alleenlijk zullen dikwijls geïmproviseerde groepeerings, die in de plaats treden van organieke eenheden (afdeelingen), moeten worden gevormd en dit wel in verband met de verspreide opstelling, dat de batterijen ten gevolge van de groote frontuitbreiding der voorhoede wellicht zullen hebben ingenomen.

Van den vijand is bekend geworden welke lijn door zijne voorste Infanterie is bezet of bereikt, waar zich ongeveer diens vleugelafdeelingen bevinden; enkele zijner artilleriegroeperingen zijn *misschien* ontdekt.

De divisie-commandant deelt nu, op grond van de ontvangen gegevens, zijn aanvalsplan mede. Ook indien hij zich door de aanwezigheid van neventroepen beperkt ziet tot het uitvoeren van een zuiveren frontaanval, zal hij niet met gelijkmatig verdeelde krachten optreden, maar tegen een bepaald deel van het vijandelijke front een *hoofdaanval* aanzetten, tegen het overige gedeelte een *nevenaantal* ¹⁾ doen uitvoeren, welke slechts de bedoeling heeft den vijand aldaar vast te houden. In verband hiermede zal hij zijne strijdkrachten moeten groepeeren, zal hij de Infanterie moeten aanwijzen, bestemd voor hoofdaanval en voor nevenaantal ¹⁾, zal hij moeten uitmaken hoe veel Artillerie de Infanterie van den hoofdaanval zal moeten steunen en hoe veel Artillerie aan den nevenaantal (c.q. aan de nevenaantallen) zal moeten medewerken.

De divisie-commandant (in het algemeen: de algemeene

¹⁾ C. q. *nevenaantallen*.

bevelhebber) bepaalt dus, om met den Generaal PERCIN te spreken, de „*liaison par le haut*”.¹⁾

Velen zullen dit niet met mij eens zijn; men spreekt van de „*autonomie*” (zelfregeering) van den artillerie-commandant; men vindt, dat de artillerie-commandant, op de hoogte zijnde van den algemeenen toestand en van de voornemens van den algemeen bevelhebber, de sterkte der voor eene bepaalde opdracht benoedigde Artillerie moet bepalen. Het zou dus hierop neerkomen, dat de algemeene bevelhebber alleen zijne Infanterie indeelde, dat hij aan zijn artillerie-commandant zeide: daar krijgt gij mijn hoofdaanval, daar mijn nevenaanval; ga uw gang maar met de Artillerie!

Een dergelijk stelsel zou den algemeenen bevelhebber als zoodanig doen aftreden, zou van hem maken uitsluitend den commandant der Infanterie; de artillerie-commandant zou worden een tweede algemeene bevelhebber; wij zouden krijgen een „Staat in den Staat”.

De gevolgtrekking, dat het tegenwoordige Fansche reglement voor de Veld-Artillerie²⁾ de „*autonomie*” van den artillerie-commandant zou huldigen, schijnt wel eenigszins gewaagd, wanneer men tegenover de 2e al. van punt 36, Titre V³⁾ stelt de 1e al. van het zelfde punt, luidende: „En principe

¹⁾ Dikwijls blijkt het, dat de veel gebruikelijke uitdrukkingen „*liaison par le haut*” en „*liaison par le bas*” niet goed begrepen zijn; somwijlen stelt men het voor alsof hier volgens *l'un* dier systemen kan worden gehandeld. Dit is niet het geval. De „*liaison par le bas*” is steeds een uitvloeisel van de „*liaison par le haut*”. Een voorbeeld moge de zaak duidelijk maken. De divisie-commandant beveelt: „I — 2 R. V. A., opgesteld bij B., ondersteunt den aanval van 4 R. I. op Leidschendam”. Door dit bevel is de „*liaison par le haut*” bewerkstelligd. De *commandant van I — 2 R. V. A.* treedt dientengevolge in verbinding met den *commandant van 4 R. I.* Dit is de „*liaison par le bas*”, de verbinding, welke moet worden opgenomen tusschen de uitvoerders van het door den troepenleider gegeven bevel.

²⁾ „Règlement provisoire de Manoeuvre de l'Artillerie de campagne, approuvé par le Ministre de la Guerre le 8 Sept. 1910”.

³⁾ „Connaissant les objectifs de l'infanterie, les troupes chargées de les enlever, éventuellement le degré d'importance des diverses attaques et l'ordre dans lequel elles seront exécutées, le commandant de l'artillerie répartit en conséquence les batteries dont il dispose”.

près de lui, ou en liaison étroite avec lui, (*commandant des troupes*) le *commandant de l'artillerie*... reçoit des ordres concernant la participation de l'artillerie à l'action générale", en niet het minst punt 1, waar wij lezen: „Il lui (le commandement) appartiendra... de régler l'engagement de l'artillerie comme celui des autres armes.”

Duidelijker dan het Fransche reglement drukken de Duitsche reglementen zich uit omtrent de verhouding tusschen algemeen bevelhebber en artillerie-commandant (vergelijk punt 292, „Ex. R. f. d. Inf.”¹⁾ en punt 368, „Ex. R. f. d. Fa.”²⁾)

Het komt mij voor, dat een algemeen bevelhebber zich niet mag onttrekken aan het regelen van het aanzetten van den machtigen hefboom, die hem in het wapen der Artillerie in handen is gegeven.

In hoeverre bij ons de regeling van het deelnemen der Artillerie aan het gevecht geschiedt door den algemeenen bevelhebber, daaromtrent geven de voorschriften geen bepaald uitsluitsel. Uit de 4e al. van punt 54, *Gevechtshandleiding*³⁾ zou men kunnen afleiden, dat hij de „liaison par le haut” bewerkstelligt; uit het *Ontwerp-Reglement B. A. 1912* is — en m.i. te recht — het hoofdstuk „*Taak van den Algemeenen Bevelhebber*” verdwenen. De wijze, waarop de algemeene bevelhebber zijne taak op moet vatten, kan niet geregeld worden in een reglement voor een bepaald wapen; hoogstens kan de *Gevechtshandleiding* daaromtrent eenige beginselen en goede raadgevingen verstrekken: de algemeene bevelhebber oefent uit eene vrije kunst, die niet aan banden mag worden gelegd! Daarom mag er naar mijne meening alleen sprake zijn van de „*autonomie*” van den algemeenen bevelhebber.

¹⁾ ... „Der Truppenführer bestimmt auf Grund seiner Erkundung, bei der ihn der Art. Kommandeur unterstützt, Zeit, Ort und Umfang des Einsatzes der Artillerie”.

²⁾ ... „Der Truppenführer wählt die Art. Stellung auf Grund seiner Erkundung, wobei ihn der Art. Kommandeur unterstützt. Der Führer befehlt die Stärke der einzusetzenden Art. und trifft Bestimmung über die Feuereröffnung”.

³⁾ De algemeene bevelhebber zal tijdig de noodige bevelen aan den artillerie-commandant geven voor de wijze, waarop de hoofdaanval zal moeten worden ondersteund.

Op welke wijze nu stel ik mij voor, dat de divisie-commandant (algemeene bevelhebber) het aan het gevecht deelnemen zijner Artillerie regelt?

De divisie-commandant ontbiedt zijn artillerie-commandant, deelt hem mede hoe hij zich in zijn ontwerp-gevechtsplan deze aangelegenheid heeft gedacht, draagt hem op in verband hiermede de noodige, uit den aard der zaak globale verkenningen te verrichten of te doen verrichten, hem hiervan rapport uit te brengen en tevens de noodige voorstellen te doen, welke — naar aanleiding van de gehouden verkenning — wijzigingen in het plan van den divisie-commandant zouden moeten te weeg brengen. Nadat bedoelde verkenningen zijn afgeloopen en de divisie-commandant den artillerie-commandant gehoord heeft, beslist eerstgenoemde en worden de opdrachten voor de onderdeelen der Artillerie in het gezamenlijke gevechtsbevel opgenomen.

Natuurlijk zal niet altijd volgens dit schema gehandeld kunnen worden; er zijn omstandigheden, waarin de tijd dringt. Bij een ontmoetingsgevecht bij voorbeeld zal het dikwijls zaak zijn de Artillerie der hoofdmacht, of een deel daarvan, ten spoedigste naar voren te halen om de voorhoede te steunen in een strijd tegen een op dat oogenblik overmachtigen vijand.

Wij kunnen ons nu voorstellen, dat een deel der Artillerie in stelling gebracht wordt tot bestrijding van één of meer groepeeringsen vijandelijke Artillerie, welke ontdekt zijn tijdens het gevecht der voorhoede, en welke niet of niet voldoende bestreden worden door de voorhoede-artillerie. Deze Artillerie kan dus met eene bepaalde opdracht op de het best daartoe geëigende plaats in stelling komen; de commandant (commandanten) er van blijft (blijven) uit den aard der zaak onder de rechtstreeksche bevelen van den artillerie-commandant.

De overige Artillerie kan tweeërlei taak hebben: zij kan moeten worden aangewend tot het bestrijden van vijandelijke Artillerie, die tijdens het verdere gevecht het vuur opent, en wier opstellingspunt, zij het ook slechts ten naasten bij, mocht worden vastgesteld; zij zal — *en dit is zeker niet het*

minst gewichtige deel harer taak ¹⁾ — moeten worden aangewend tot het beschieten van de aanvalspunten der Infanterie, tot rechtstreekschen steun van het hoofdwapen.

Nu zou het zeer zeker logisch zijn de resteerende Artillerie in tweeën te splitsen en aan het eene deel op te dragen de eventueel nog opduikende vijandelijke Artillerie te beschieten, het andere deel te belasten met den rechtstreekschen steun der Infanterie. Eene dergelijke handelwijze veronderstelt echter eene ruime dotatie aan Artillerie, ruimer in allen gevalle dan waarop wij kunnen bogen. In de tweede plaats is het zeer onzeker *hoe veel* vijandelijke Artillerie, welke *kan* worden bestreden, nog aan den horizon zal verschijnen.

Daarom zal een middenweg moeten worden ingeslagen en zullen de nog beschikbare afdeelingen Veld-Artillerie bestemd moeten worden tot ondersteuning van bepaalde aanvalsafdeelingen der Infanterie, en zullen haar tevens bewakingszones tegen vijandelijke Artillerie moeten worden gegeven. Deze Artillerie neemt nu de stellingen in, welke door den algemeenen bevelhebber zijn vastgesteld, en haar worden aangewezen door den artillerie-commandant.

Kan nu nog Artillerie beschikbaar worden gehouden voor later zich voordoende behoeften (*artillerie de deuxième main*) des te beter!

Wij komen nu tot de vraag of deze onderdeelen Artillerie moeten komen *onder de bevelen* van de commandanten der infanterie-eenheden, die de verschillende aanvallen moeten uitvoeren.

Zooals bekend is, heeft deze vraag in Frankrijk na het verschijnen van het voorloopig reglement voor de Veld-Artillerie van 1910 geleid tot een heftigen, ik mag wel zeggen, onverkwikkelijken strijd en wel naar aanleiding van den inhoud van punt 38, Titre V van genoemd reglement, waarvan de leden dezer Vereeniging den tekst kunnen vinden in het *Orgaan* op bladz. 367, Ve afl. 1910—1911.

¹⁾ Vergelijk: Capitaine BOURGUET, „L'Artillerie dans le Combat”, Paris, 1908, bladz. 33, en *Art. Monatshefte*. 1912, Nrs. 67/68, bladz. 76.

De Generaal PERCIN, die in 1909 nog schreef: „Le groupe (bedoeld is eene afdeeling, die eene bepaalde infanterie-eenheid moet steunen) est mis, *non sous les ordres, mais à la disposition* ¹⁾ du chef d'infanterie, pour une mission déterminée,” is door de bekende ministerieele circulaire van 10 Maart 1910 ²⁾ de meening toegedaan geworden, dat eene dergelijke afdeeling Artillerie moet staan *onder de bevelen* van den infanterie-commandant. ³⁾

In Duitschland is in Juni 1912 in het „Ex. R. f. d. Fa.” een nieuw punt (364a) ingevoegd, dat bepaalt, dat de Veld-Artillerie *bepaalde gevechtsoopdrachten* van den algemeenen bevelhebber ontvangt, en dat het voordeel kan hebben verbanden der Infanterie (brigade, regiment) en van de Artillerie voor eene bepaalde gevechtsoopdracht uitdrukkelijk op elkander aan te wijzen. De verbinding van den artillerie-commandant met den infanterie-commandant moet, zoo noodig, door het bij l.g. detacheren van een officier worden opgenomen. Het overbrengen van berichten geschiedt door de telefoon, door optische seinen of door ordonnansen.

Een stellen *onder de bevelen* van den infanterie-commandant wordt alleen dan aanbevolen, wanneer het onderdeel der Artillerie „von seinem Verbande räumlich getrennt werden musz”.

De Generaal ROHNE maakt in de *Artilleristische Monatshefte* van October 1912 de opmerking, dat deze voorschriften voor hem, die de Fransche militaire litteratuur gevolgd heeft, niets nieuws geven. Of het intusschen noodig was aan te geven in welk geval het wenschelijk is een onderdeel Artillerie *onder de bevelen* van een infanterie-commandant te stellen, wordt door den Generaal betwijfeld, gezien de vele misverstanden, waartoe het desbetreffende voorschrift

¹⁾ Ik cursiveer.

²⁾ In deze circulaire leest men de volgende zinsnede: „les troupes de toutes armes, momentanément employées à une même mission, doivent, sur le champ de bataille, obéir au même chef”.

³⁾ Ik verwijz o. a. naar: Général PERCIN, „Deux Textes en désaccord”, Paris, Chapelot et Cie, 1911”, en „L'Artillerie au Combat”, Paris, Heuri Charles Lavauzelle, 1912”.

in Frankrijk heeft aanleiding gegeven. „M. E. hat — zoo vervolgt de Generaal ROHNE — wenn Infanterie und Artillerie eine gemeinsame Aufgabe erhalten, der *im Range Höhere ohne Weiteres die Kommandogewalt über den Niederen*, in der Praxis also der Infanterist (Brigade-oder Regimentskommandeur) . . .”¹⁾

Zooals U bekend zal zijn, regelt thans bij ons punt 362, *Reglement B. A.*²⁾ de verbinding der Artillerie met andere wapens.

Van dit punt kan gezegd worden, dat het zich door groote soberheid gunstig onderscheidt van de overeenkomstige punten in de Fransche en de Duitsche reglementen: het laat geheel aan het oordeel van den algemeenen bevelhebber over, te bepalen of de omstandigheden van dien aard zijn, dat de artilleriemacht, die een bepaald troependeel moet ondersteunen, al dan niet onder de bevelen van den commandant van bedoeld troependeel moet worden geplaatst.

In dit punt missen wij de aanwijzing, dat de commandant van het te steunen troependeel *bij den aanval* ook dikwijls zal moeten aangeven het oogenblik, waarop het artillerievuur zal moeten worden afgegeven. De aandacht zij er intusschen op gevestigd, dat het hier besproken punt betrekking heeft zoowel op den aanval als op de verdediging.

Hoe zal nu — in het algemeen — de divisie-commandant (algemeene bevelhebber) de bevelvoering over de hierbedoelde Artillerie moeten regelen?

Ik vermeen geene tegenspraak te zullen ontmoeten, indien ik zeg, dat wanneer eene grootere infanterie-eenheid optreedt op eenigen afstand van de hoofdgroep der divisie of wel daarvan gescheiden door een weinig overzichtelijk terrein,

¹⁾ Zie ook het artikel van Bk. „Wie lösen Inf. und Art. gemeinsam einen Gefechtsauftrag?“ (*Mil. Wochenbl.* 1910, No. 153).

²⁾ „De commandant eener artilleriemacht, die de opdracht ontvangt de gevechtshandeling van een bepaald troependeel te ondersteunen, zal zich zoo spoedig mogelijk met den commandant daarvan in verbinding stellen, ten einde, naar diens aanwijzingen, het vuur te kunnen doen afgeven tegen de punten, waar dit het meest noodig is. Deze verbinding brengt — tenzij het tegendeel bepaald wordt — geene verandering in de bevelsverhoudingen bij de Artillerie zelve”.

dat dan het onderdeel Artillerie, dat deze infanterie-eenheid zal moeten steunen, *geheel en al onder de bevelen* van den commandant dier infanterie-eenheid wordt gesteld, natuurlijk voorop stellende, dat de infanterie-commandant ouder in rang is dan de artillerie-commandant. Het laten onder de bevelen van den commandant der divisie-artillerie zou hier geen zin hebben.

Voor de Artillerie van de hoofdgroep der divisie, welke we eens voorstellen op te treden op een min of meer *overzichtelijk* terrein, is de quaestie niet zoo eenvoudig. De onderdeelen van deze Artillerie moeten den aanval van bepaalde infanterie-eenheden ondersteunen; hunne commandanten moeten daartoe in verbinding treden met de commandanten dier infanterie-eenheden, ten einde te vernemen *het oogenblik, waarop en het doel, waartegen gevraagd moet worden*; er moet daartoe een innig verband worden bewerkstelligd tusschen beide commandanten; van de aanwijzingen van den infanterie-commandant mag onder geen voorwendsel worden afgeweken; m. a. w. *die aanwijzingen moeten de kracht van een bevel hebben*; immers, het bevel waarborgt toch altijd het best de samenwerking! Ik zeg niet, dat de in hooger verband optredende infanterie-commandant geheel en al het bevel moet voeren over de hem steunende artillerie-afdeeling; dat hij bijv. moet gaan manoeuvreeren met die afdeeling; mijn eenige wensch is, dat zijne aanwijzing worde opgevat als een bevel, dat zich *niemand* — wie dan ook — plaatse tusschen hem en den hem aangewezen artillerie-commandant.

Ik bedoel dus eene *beveld-onderschiktheid alleen ten behoeve van het genoemde doel*, eene beveld-onderschiktheid, die ophoudt, zoodra de opdracht vervuld is, of soms eerder, indien de algemeene bevelhebber zulks gelast.

Tot eene dergelijke conclusie komt ook de Fransche Luitenant-Kolonel THIONVILLE in het artikel „La Fin d'un Désaccord” (*Journal des sciences militaires* 15 Mei 1912), waar hij — overigens geen voorstander van het stellen van Artillerie onder de bevelen van infanterie-commandanten — deze quaestie, naar aanleiding van het daaromtrent bepaalde in het Fransche

reglement bespreekt. Hij wenscht de volgende zinsnede in het reglement te zien opgenomen: „Le commandant de l'artillerie du groupement a le devoir strict de prendre immédiatement sous son feu les objectifs que lui indique ainsi le commandant de l'infanterie”

Indien eene dergelijke bepaling, geldende voor den aanval, in punt 362 van ons *Reglement B. A.* mocht worden opgenomen, zou veel misverstand uit den weg zijn geruimd, zou men — naar ik hoop — bij ons te lande kunnen spreken van het einde van een „désaccord.” Intusschen is dat „désaccord” gelukkig niet al te groot geweest!

Om twee redenen dan zou het niet goed zijn bedoelde afdelingen Artillerie *geheel* onder de bevelen van infanterie-commandanten te brengen.

In de eerste plaats moet de divisie-commandant, die mijns inziens de leiding van den aanval der hoofdgroep in handen moet houden, steeds in de mogelijkheid zijn de aanvankelijke verdeling zijner Artillerie te wijzigen; hij moet dus altijd eene grootere concentratie van artillerievuur (c. q. overstelping met vuur, zie 263, *Reglement B. A.*) tegen een gewichtig aanvalspunt kunnen gelasten.

In de tweede plaats, we zagen het straks, is men wel genoodzaakt aan deze zelfde afdelingen de bestrijding van vijandelijke Artillerie op te dragen. Deze taak kan niet per groepeerings worden gelocaliseerd, de artilleriestrijd moet worden geregeld over het geheele gevechtsterrein; deze regeling kan het best geschieden door den artillerie-commandant der divisie.

Om deze beide redenen blijft de artillerie-commandant de rechtstreeksche chef van afdelingen Artillerie, die het ten aanval oprukken van in hooger verband optredende infanterie-eenheden moeten steunen. Alleen onthoude hij zich van inmenging in het uitvoeren van de aanwijzingen, welke door de infanterie-commandanten zijn gegeven. *Deze aanwijzingen hebben de kracht van bevelen en moeten ook als bevelen worden gesteld.* Dan is de kans het grootst, dat aan de Artillerie eene duidelijk omschreven taak wordt opgedragen. De *Gevechtshandleiding* is naar mijne meening de plaats, waar deze aangelegenheid in haar geheel moet worden geregeld.

Ons *Reglement B. A.* zegt, dat de *commandant* eener artilleriemacht, die de opdracht ontvangt de gevechtshandeling van een bepaald troependeel te ondersteunen, zich met den *commandant* daarvan in verbinding stelt. Het wil dus — en zeer te recht — eene verbinding tusschen de *commandanten*, en niet eene rechtstreeksche verbinding tusschen de tirailleurlinie en de Artillerie, door den Generaal PERCIN genoemd eene „solution anarchique”. Het reglement laat zich echter niet uit over de wijze, waarop deze verbinding moet worden tot stand gebracht. Veelal — thans ook in het Duitsche reglement — vindt men aangegeven, dat van de Artillerie een verbindingsofficier bij den infanterie-commandant moet worden gedetacheerd, welke verbindingsofficier moet beschikken over de noodige middelen tot het overbrengen van de aanwijzingen (c. q. bevelen) van den infanterie-commandant. Hiertoe kunnen worden gebezigd: de telefoon, signaalvlaggen, ordonnansen en zelfs honden. Met dit laatste verbindingsmiddel zijn in Frankrijk proeven genomen door den Kapitein LAUTH van het 67e regiment Infanterie ¹⁾, alsmede door den Luitenant VICARD en den Sergeant RODE van het 38e regiment. ²⁾ De hond schijnt zich verwonderlijk goed voor dezen dienst te leenen; hij gaat overal doorheen, beweegt zich zelfs sneller dan een ruiter en is zeer weinig kwetsbaar.

De infanterie-commandant dan ontvangt tijdens het gevecht berichten van de commandanten der afdeelingen van de voorste linie omtrent den stand van het gevecht, den aard van den ondervonden weerstand, enz. Op dit punt wilde ik wel bijzonderen nadruk leggen, want ik geloof, dat het nog op lange na niet algemeene gewoonte in onze Infanterie is, dat de commandanten in de voorste linie hunne chefs op de hoogte houden van den stand van het gevecht. De infanterie-commandant leidt o.a. uit deze door hem ontvangen berichten af, tegen welke punten hij het artillerievuur wenscht te zien afgegeven. Tot eene verdeling van de Artillerie, waarover hij beschikt, over bepaalde bataljons, dus tot het inleggen

¹⁾ Paris, Chapelot, 1910.

²⁾ *France militaire* van 8 November 1910.

van meerdere verbindingen dan door den divisie-commandant zijn gelast, gaat hij niet over. De Artillerie, die zijn aanval ondersteunt, moet steeds *onmiddellijk* het vuur kunnen overbrengen op het door *hem* aan te geven doel. *Hij* moet het hoofd van de verbinding blijven en deze niet uit handen geven.

In dit verband zij er in het voorbijgaan op gewezen, dat het bezigen van de bij de Artillerie gebruikelijke methode der duizendsten voor het aangeven van doelen, en ook voor andere doeleinden, als het aangeven van marschrichtingspunten, het bepalen van de lengte eener waargenomen colonne, enz., van groot nut zou zijn niet alleen bij de Infanterie, maar ook bij de Cavalerie. ¹⁾

Als middel om de wenschen van den infanterie-commandant aan den toegevoegden artillerie-commandant over te brengen, worden dikwijls genoemd panoramaschetsen, waarop bijv. door eene roode streep het door de Artillerie te bevuren terreindeel wordt aangegeven. De panoramaschets moet dan worden opgemaakt bij de standplaats der Artillerie en worden medegegeven aan den verbindingsofficier, die naar den infanterie-commandant gaat. Het zal voor den verbindingsofficier evenwel niet altijd gemakkelijk zijn op de nieuwe standplaats, bij den infanterie-commandant, de op de panoramaschets aangegeven terreinpunten terug te vinden, vooral niet, indien de Artillerie schuin tegenover het aanvalsdoel staat.

De Generaal PERCIN beveelt voor het hier besproken doel ook aan het gebruik van planimetrische schetsen (platte gronden), vooral wanneer de Artillerie weinig commandement heeft ten opzichte van het aanvalsterrein. ²⁾ Bij ons te lande ware het gebruik van eenvoudige calques van onze zoo uitmuntende militaire kaarten te beproeven. Wel is de officiële uitrusting aan kaarten daartoe wellicht niet voldoende, maar ik vermoed, dat er vele officieren zullen zijn, die te velde de in hun bezit zijnde „stafkaarten” zullen medevoeren. ³⁾

Wanneer de aanwijzing van het doel in gewone taal

¹⁾ Zie: Général PERCIN, „Le Millième et ses applications militaires”.

²⁾ Zie de bijlagen van: Général PERCIN, „Cinq années d'Inspection”.

³⁾ Zie over dit onderwerp ook *De Militaire Spectator*, 1913, No 2.

gemakkelijk te geven is, wanneer men bijv. alleen heeft op te geven: het kerkhof, den boomgaard bij het witte huis, enz., zal zulks geenerlei moeilijkheid opleveren en zal men niet zijne toevlucht behoeven te nemen tot het gebruik van schetsen. Maar wanneer het doel niet zoo gemakkelijk is te omschrijven, wanneer het bijv. gevormd wordt door een deel van een boschrand, door heggen, door een deel van een heuvelrug met weinig markante punten, e.d., zal men het middel van eenvoudige, schematische schetsen wel *moeten* toepassen. Helaas wordt bij ons deze verbinding tusschen Infanterie en Veld-Artillerie nog *te* zeldzaam beoefend. De practijk van de uitvoering zal zeer zeker groote wrijvingen en moeilijkheden aan den dag brengen, die bij bloote theoretische behandeling niet kunnen worden voorzien. Het aangeven van het punt, dat door de Artillerie onder vuur moet worden genomen op zoodanige wijze, dat ieder misverstand is buitengesloten, zal daarom dikwijls moeten worden beoefend en ik sluit mij gaarne aan bij den Kolonel DE VEER, ¹⁾ die daartoe afzonderlijke technische oefeningen wenscht.

Het spreekt wel van zelf, dat de hierbedoelde „technische oefeningen” vóór de groote manoeuvres zouden moeten worden gehouden; immers groote manoeuvres zijn *toepassing* van het geleerde.

Bij deze „technische oefeningen” van Infanterie en Artillerie zouden nog andere zaken behandeld kunnen worden, o.a. zou de Infanterie daarbij van de Artillerie kunnen leeren, welke formaties zij het best onder het artillerievuur zou aannemen. Ik verwijs hier naar het artikel „Beoefenen van samenwerken met Infanterie” van den Eerste-Luitenant J. IRISH STEPHENSON, ²⁾ in welk artikel m.i. een goede leidraad voor het opzetten van dergelijke oefeningen wordt aangetroffen.

Ik zal verder niet den aanval op den voet volgen. Wij naderen in onze gedachten de laatste phase van den aanval:

¹⁾ *De Militaire Spectator*, 1912, bladz. 430.

²⁾ *Orgaan van de Bereden Artillerie*, derde jaargang, bladz. 215.

de Infanterie van den hoofdaanval nadert meer en meer het hevig door de Artillerie beschoten wordende aanvalspunt. Dit artillerievuur wordt niet alleen van uit de verte afgegeven, maar ook van meer nabij. De Nederlandsche Infanterie zal het waardeeren, dat de Veld-Artillerie niet meer uitsluitend haar aanval *met vuur* begeleidt ¹⁾, maar ook — indien het terrein er zich toe leent — *met enkele batterijen*, c. q. enkele stukken (punt 283). ²⁾

Ik zeg, dat de Nederlandsche Infanterie dit zal waardeeren, want het is voor den eenvoudigen man in de tirailleurlinie toch iets geheel anders of hij bemerkt, dat de eigen Artillerie ver achter blijft, dan dat hij de machtige stem van het geschut in zijne nabijheid hoort klinken.

Men moet over dergelijke dingen niet al te nuchter rede-neeren. Ik weet zeer goed, dat de achterblijvende Artillerie even veel, misschien wel meer uitwerking zal hebben dan de „mit heran” gekomene. Maar de materieele uitwerking is niet alles! Men moet in dezen de mannen van de practijk des oorlogs hooren: de moreele uitwerking van vurende Artillerie op de eigen partij is te allen tijde bijzonder groot geweest. Zeide niet de grootste oorlogsman van alle tijden — NAPOLEON, *de* kenner van den soldaat — in den slag van Wagram tot zijnen Generaal der Artillerie: „Nom de tonnerre, fais du bruit!”? En werden niet de het eerst bij Elsasshausen verschijnende batterijen van het XIe korps met een donderend hoera door de Pruisische tirailleurs begroet? Is sedert dien de mensch veranderd? Immers neen!

Het is waar, dat de Russisch-Japansche oorlog geen enkel voorbeeld geeft van het „begeleiden” van den infanterie-

¹⁾ Zie vorige drukken van het *Regl. B. A.*

²⁾ Vergelijk het Duitsche „Ex. R. f. d. Fa”, 471. „*Einzelne Batterien begleiten den Angriff bis auf nächste Entfernung. Dies erhöht die moralische Kraft der Infanterie und kann Rückschlägen vorbeugen.*”

Eveneens wordt in Général PERCIN et Commandant JACQUEMOT, „*Essai de Règlement sur le Combat*” het gebruik van „*batteries d'accompagnement*” aanbevolen, terwijl in het gevechtsvoorschrift voor de Russische Veld-Artillerie van 12 Maart 1912 gezegd wordt, dat de moreele uitwerking van een dergelijk vooruitgaan zoo groot is, dat de daartoe bestemde batterijen geene verliezen mogen schuwen.

aanval. Maar ik vraag: moet men alles blindelings volgen, wat in Mandsjoerije is geschied of nagelaten? Dáár waren zeer zeker vele factoren aanwezig om van het begeleiden van den infanterieaanval af te zien, als: de zeer slechte bespanningen en het zware terrein. Misschien ook, dat de hooge waarde van de Japansche Infanterie het bieden van den hier bedoelden moreelen steun overbodig maakte.

In den laatsten tijd gaan zelfs weder stemmen op het aantal begeleidende batterijen niet te klein te nemen.¹⁾

Men moet zich die batterijen natuurlijk niet denken als in galop vooruit gaande over eene kale, open vlakte. Zij moeten van de dekking, die het terrein biedt, gebruik maken, en daartoe, zoo noodig, omwegen maken; dit zag ik in Frankrijk, tijdens de manoeuvres in Picardië, eenmaal op zeer handige wijze uitvoeren. Is die dekking er niet, dan is het beter, dat zij de verplaatsing nalaten. *Al te voorzichtig* behoeven zij echter m. i. niet te zijn. Is een kort gedeelte van haar opmarschweg voor den vijand zichtbaar, dan zal deze op het oogenblik, dat de strijd overal hevig ontbrand is, niet de gelegenheid hebben een goed geregeld vuur op haar af te geven. „Il va venir un instant précis où l'on sentira, *que l'ennemi ne compte plus*”.

De eigen Infanterie nadert meer en meer het aanvalsdoel; het oogenblik is daar, waarop de haar steunende Artillerie het vuur moet verleggen. Zooals hier boven reeds betoogd is, moet dit plotseling en op het laatste oogenblik geschieden: de weg over den infanterie-commandant naar den artillerie-commandant zou te lang zijn; de Infanterie der voorste linie moet het sein daartoe rechtstreeks aan de Artillerie geven. Daartoe moet m. i. elke compagnie Infanterie uitgerust zijn met *speciaal voor dit doel* bestemde vlaggen,²⁾ De gewone seinvlaggen kan men naar mijne meening hiertoe niet bezigen. Tijdens het gevecht toch zal reeds veel ge-seind zijn en trekt een nieuw sein met *die zelfde* vlaggen, al is het het afgesproken sein, niet voldoende de aandacht

1) Vergelijk: HOPPENSTEDT, „Die Artillerie im Kampfe der verbundenen Waffen”, *Militär Wochenblatt* 1912, No. 73.

2) De Engelsche compagnie beschikt hiertoe over een tweetal vlaggen.

van de Artillerie. Als ik mij niet vergis, voerde het 4e regiment Infanterie bij de oefeningen in 1912 voor het hierbesproken doel afzonderlijke vlaggen mede.

De Fransche Kolonel PALOQUE vreest, dat de vijand zich van dergelijke vlaggen zou bedienen om ons artillerievuur te doen ophouden. Hij wil daarom bij het inzetten van elken aanval een nieuw sein afspreken. Ik voor mij vind des Kolonels vrees overdreven en acht het beter, dat de Infanterie in staat zij *te allen tijde* — ook in het ontmoetingsgevecht — het op haar gerichte eigen artillerievuur te doen ophouden.

B. De wijze van verbinding bij de verdediging.

Wij zagen hierboven, dat bij de verdediging niet eene dergelijke enge verbinding tusschen de beide wapens wordt vereischt als bij den aanval. In verband hiermede doet de quaestie van het *onder bevel* der infanterie-commandanten stellen van deelen der Artillerie zich hierbij minder voor. Alleen is men in uitgebreide stellingen wel genoodzaakt deze in grootere vakken (sectoren) te verdeelen en zou het zeer onlogisch zijn Artillerie, waarop de artillerie-commandant, hetzij door den verren afstand, hetzij door terreinbedekking, toch geen invloed kan uitoefenen, onder diens bevelen te laten.

Dergelijke Artillerie moet uit den aard der zaak worden gesteld onder de bevelen van de commandanten der grootere vakken of sectoren. Vooral, indien uit de verdediging tot den terugtocht moet worden overgegaan, zullen van deze indeeling de vruchten worden geplukt. Waar voor het nemen van deze regeling de grens ligt, is in theorie niet aan te geven. De algemeene bevelhebber beslist in elk bijzonder geval, of al dan niet tot den hierbedoelden maatregel moet worden overgegaan.

Sprekende over de verdediging, kan ik niet nalaten mijne groote ingenomenheid te betuigen met het in het *Regl. B. A.* 1912 nieuw ingelegde beginsel om, wanneer de vijand den aanval doorvoert, *stellingen voor korten afstand* te betrekken. In de periode dus, dat de reserves der Infanterie voorwaarts

rukken om met alle krachten den vijand af te slaan, rukt ook het grootste deel der Artillerie uit de aanvankelijk goed gedekte en meestal meer achterwaarts gelegen stellingen voorwaarts om den vijand tot het laatste oogenblik met haar vuur te kunnen bestoken. Mij dunkt, dat de moreele invloed van een dergelijk optreden der Artillerie groot zal zijn; mij dunkt, dat de Nederlandsche Infanterie den samenstellers van het artillerie-reglement dankbaar mag zijn voor het aldus opvatten van de taak van het zware wapen in de laatste phase van het verdedigend gevecht!

Ik acht het dan ook gelukkig, dat niet is overgenomen de bepaling, die wij in het Fransche reglement vinden ¹⁾, dat het in vele gevallen voordeelig is — en met name wanneer de bevelvoering zich de mogelijkheid van een retour-offensif wil voorbehouden — de batterijen naar eene ten opzichte van de eerste stelling meer achterwaarts gelegen positie te brengen, waar zij, in verband met de Zware Artillerie, en geleid door nabij de voorste linie opgestelde waarnemers, het terrein van haar vroegeren dooden hoek kunnen bestrijken.

Ik wil nu niet spreken over de waarde van eene verdedigings-tactiek, die er op gebaseerd is de beslissing te verkrijgen door een *retour-offensif*. ²⁾ Ik wil er alleen op wijzen, dat het op dergelijke wijze optreden der Artillerie technisch zeer goed mogelijk is, dat echter dat optreden staat en valt met het functioneeren van eene dunne telefoonlijn, die op het gevechtveld zoo licht verbroken kan worden. Het bezigen toch bij vuurbevelen van het thans gebruikelijke stelsel van optisch seinen gaat zóó langzaam, dat daarvan in de hier bedoelde spannende periode van het gevecht weinig heil is te verwachten. Maar het meest bedenkelijke van een dergelijk optreden der Artillerie zie ik in de moreele depressie, die dit moet uitoefenen op de Infanterie. Terwijl zij vooruitrukt om de kameraden in de voorste lijn te hulp te komen, ziet

¹⁾ Punt 46, Titre V.

²⁾ *Retour-offensif* = tegenaanval, ondernomen, nadat eene stelling is binnengedrongen; *contre-attaque* = tegenaanval, vóór dien tijd ondernomen.

zij de Artillerie teruggaan. Zal de eenvoudige infanterist deze bevoeging niet opvatten als de inleiding van een terugtocht?

Hoe geheel anders, indien gehandeld wordt als in het Nederlandsche reglement is aanbevolen! Dan zal iedereen *gevoelen*: er is samenwerking; beide wapens gaan voorwaarts den vijand te gemoet!

Dat het de plicht der Artillerie is *tot het uiterste stand te houden* om den terugtocht der eigen Infanterie te dekken, lezen we niet alleen in het reglement, maar ook — ik ben er van overtuigd — in de ziel van elken Nederlandschen artillerist. Want, Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren, nog steeds als in de dagen van NAPOLEON, wekt onze Veld-Artillerie — wat betreft den ernst bij het beoefenen harer taak — de bewondering op van elk, die haar leert kennen, ook van den vreemdeling!

Natuurlijk ging het niet aan in ons reglement over te nemen de schoone woorden door MOLTKE neergeschreven, toen hem het voor alle tijden zoo luisterrijke voorbeeld van opoffering, door de Oostenrijksche Artillerie bij Königgrätz gegeven, voor den geest zweefde. ¹⁾

Maar onze Veld-Artillerie heeft beter dan de woorden van een een reglement! Inonuitwischbaar schrift staat onzen kanonniërs in de ure des uitersten gevaars steeds voor oogen de woorden van het oude lied van MARNIX VAN ST. ALDEGONDE:

Het vaderlant ghetrouwe
Blijf ick tot in den doot.

Onwillekeurig komt ons allen voor den geest die treffende episode uit den jongsten grooten veldslag in Thracië. Ik bedoel het heldhaftig gedrag van die Turksche artilleristen, die — nadat zij hunne weinige munitie hadden verschoten — bij hunne zwijgende kanonnen met gekruiste armen moedig

¹⁾ Deze woorden vinden we in punt 514, Duitsch „Ex. R. f. d. F. A.“: „Während der Entscheidung ist ein *unerschütterliches Ausharren der Artillerie bis zum letzten Augenblick geboten. Dieses is selbst dann im höchsten Masse ehrenvoll, wenn es zum Verlust der Geschütze führen sollte*“. Ze zijn overgenomen uit de „Verordnungen für die höheren Truppenführer“ van 1869.

den naderenden dood onder de oogen zagen. Zij zijn gevallen als echte kanonnières! Moge de Turksche Artillerie in veel, ja in bijna alles, zijn te kort geschoten, hier heeft zij hare taak begrepen!

Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Ik ben gekomen aan het eind mijner voordracht.

Dat het moeilijk zal zijn in de werkelijkheid eene goede verbinding tusschen Infanterie en Artillerie, en daardoor eene ideale samenwerking, tot stand te brengen, daarvan zullen wij allen wel overtuigd zijn. Maar laat ons vóór alles bedenken, dat in dit opzicht *niets* kan worden bereikt, indien niet tusschen de officieren der beide wapens bestaat die moreele band, die ware kameraadschap, waarop ook de spreker van 24 Februari 1911 aan het slot zijner rede doelde.

Wederom knettert daar in het Oosten van ons werelddeel het geweervuur, doet het kanon zich hooren. Wie zal ons zeggen, wat er van dit alles worden zal; wie zal ons zeggen, of de groote bui, die dreigde los te barsten uit de luchten, die zwaar en somber zich boven het overig Europa samenpakten, of de groote bui voor goed is afgedreven; wie zal ons zeggen, of de dag nog verre is, waarop onze Koningin ons in het veld zal roepen; de groote dag, waarop zal blijken of al het streven en werken van ons, officieren, vruchten zal hebben gedragen?

Ik hoop, neen ik ben er zeker van, dat dan tusschen infanterist en artillerist de drang naar ideale samenwerking zal bestaan, zonder welke — naar mijne vaste overtuiging — het succes niet kan worden verkregen, de overwinning niet kan worden behaald!

De Heer M. C. VAN DER HOOG: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch gaarne te beginnen met hulde te brengen aan de heldere en sympathieke voordracht van den Kapitein MULLER MASSIS, die ik met veel genoegen heb aangehoord en die in beginsel mijne volle instemming heeft. Ik breng hem ook mijn dank, dat hij mij die voordracht van te voren ter inzage heeft gegeven.

Omtrent enkele punten de voordracht betreffende zou ik nog gaarne mijne meening willen zeggen. De Kapitein MULLER MASSIS stelt zich de vraag, waarom de A. C. zich tijdens het uitvoeren van een oorlogsmarsch bij den D. C. ophoudt en hij beantwoordt die vraag in dien zin, dat het niet is, opdat de D. C. zal kunnen beschikken over eene vraagbaak en een steun bij de beslissing omtrent het gebruik der Artillerie, maar alleen om tijdsbesparing te krijgen. Want, zegt spreker, was het eerste het geval, dan zou de D. C. onbekwaam zijn tot het leiden der wapens in het gevecht.

Dat motief nu wil er bij mij niet in. Ik kan mij niet voorstellen, dat men onbekwaam voor eene zaak zou zijn, omdat men aan een van zijne ondergeschikten omtrent een onderdeel van de zaak, dat speciaal tot diens ressort behoort, een advies vraagt. Ik geloof, dat er dan velen in den lande zijn, en ik begin met mij zelven, die zich een brevet van onbekwaamheid moeten geven.

Wanneer een gevecht op til is, bewegen zich de gedachten van den D. C. en van den A. C. niet in de zelfde banen. De D. C. heeft het oog gericht in de eerste plaats op de ontwikkeling der divisie tot het gevecht, de gedachten van den A. C. houden zich in hoofdzaak bezig met het gebruik van de Artillerie. En nu herhaal ik, wat ik in *De Militaire Spectator* Sept. 1911 schreef: „Alle hulpwapens en hulpdiensten hebben hun eigenaardigheden en wie het advies van den vakman versmaadt, doet m. i. niet verstandig”. Hetgeen niet zeggen wil, dat de D. C. voor het gebruik van zijne Artillerie moet *afhangen* van zijn A. C., maar hij moet zich niet op het standpunt stellen, dat hij boven diens advies verheven is.

En daarom is de A. C. bij oorlogsmarschen wel degelijk in de nabijheid van den D. C. om dien van advies te dienen omtrent het gebruik van de Artillerie, ook *ongevraagd*.

Juist daarom moet aan de bepaling in het reglement, dat de eerste taak van den A. C. is „vooruitzien en voorbereiden” zoo veel waarde gehecht worden, omdat hij alleen daardoor tijdig van advies zal kunnen dienen.

Een tweede punt is het aangeven door den D. C. van de plaats, waar de Artillerie in stelling moet komen. „In het algemeen gesproken”, zegt spreker, „is dit niet noodig en niet wenschelijk” en ik ga daarmede geheel met hem accoord. Hij laat daar evenwel dadelijk op volgen: „Het is intusschen geene wet van Meden en Perzen en het is hem — den algemeenen bevelhebber — niet *verboden* om te bepalen waar zijne Artillerie in stelling zal komen”. Neen, natuurlijk niet, Mijne Heeren, een algemeene bevelhebber mag ten aanzien van zijne strijdkrachten de bevelen geven, die hij noodig acht, maar dat is de zaak niet. Het gaat hier om de logische afbakening van ieders taak.

De Kapitein MULLER MASSIS haalt als voorbeeld aan, dat Voorhoede-C. en A. C. zich bij eene hoogte bevinden, en de Voorhoede-C. zegt: „Breng hier uwe Artillerie in stelling”. Hij vraagt dan, zou de Voorhoede-C. dit niet mogen doen of zou hij soms eerst moeten afwachten of de A. C. wellicht naar eene betere stelling gaat zoeken en zoo den tijd verloren laat gaan? Neen zeker niet, doch ik stel mij voor, dat wanneer de Voorhoede-C. den A. C. heeft ingelicht omtrent zijne voornemens, de A. C. de hoogte, die de Voorhoede-C. zou wenschen, al op het oog heeft vóór deze daar is aangekomen. Zoo moet het ten minste zijn. Wij moeten niet van de veronderstelling uitgaan, dat we te doen hebben met een voortvarenden Voorhoede-C. en een minder voortvarenden A. C., maar ze moeten beiden voortvarend zijn.

Het beginsel moet wezen, dat de algemeene bevelhebber *ongeveer* de plaats van de Artillerie aangeeft in verband met de ontwikkeling van de Infanterie en dat de *juiste* plaats wordt aangegeven door den A. C. Het bevel van den Kolonel PALOQUE, dat de Kapitein MULLER MASSIS aanhaalt, is hiermede niet in strijd want waar het hier gaat om een gevecht van slechts 2 bataljons, kan het aangeven van eene bepaalde hoogte in dat verband zeer wel opgevat worden als te zijn *ongeveer* de plaats, waar de Artillerie in stelling komt.

Met genoegen constateer ik, dat de Kapitein MULLER MASSIS en ik ten aanzien van de samenwerking van Infanterie en

Artillerie der verschillende gevechtsgroepen, bij de doorvoering van het gevecht, thans veel dichter bij elkaar staan dan een paar jaar geleden. Waar hij toen nog wenschte, dat in dat geval de Artillerie onder den I. C., zou staan, is hij thans met mij van gevoelen, dat de Artillerie der gevechtsgroepen, die de Infanterie dier groepen moet steunen, handelt op *aanwijzingen* van den I. C. terwijl de A. C. der divisie de rechtstreeksche chef blijft. Die aanwijzingen, zegt de Kapitein MULLER MASSIS, hebben de kracht van bevelen en moeten ook als bevelen worden gesteld. Het eerste ben ik eens, het laatste niet. Iets dat als bevel gesteld is, is ook een bevel en de I. C. *mag* geen bevel geven, want de Artillerie staat *niet* onder zijne orders. Ik stel mij voor, dat de aanwijzing aldus gegeven moet worden: „I. C. aan A. C.: Vijandelijke Infanterie op rechterflank tusschen *Molen* en *Brug* verhindert onze voorwaartsche beweging: Verzoeker die Infanterie onder vuur te nemen”.

En waar het de taak van de Artillerie is, om de Infanterie te steunen, haar het voorwaarts gaan mogelijk te maken, daar is de Artillerie verplicht aan het verzoek van den I. C. gevolg te geven en heeft dat verzoek alzoo de *kracht* van een bevel.

De Kapitein MULLER MASSIS zegt ergens in zijne voordracht: „De beste samenwerking is het bevel”. Ik acht dit maar ten deele juist. Het is juist voor die omstandigheden, waarbij het logisch is, dat er ondergeschiktheid besta, zooals er natuurlijk vele omstandigheden zijn, maar waar dit niet het geval is, daar zie ik veel meer heil in eene uitnoodiging tot samenwerking dan in een noodeloos gecommandeer.

En ten slotte nog dit.

De Kapitein MULLER MASSIS haalde in het begin van zijne voordracht het artikel aan van den Kolonel DE VEER in *De Militaire Spectator* betreffende de manoeuvres van 1911, waarin op het gemis aan samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie bij die manoeuvres gewezen wordt.

Ik wil daarbij nog melding maken van een geval, dat mij zelf als Afd. C. bij die manoeuvres overkomen is. Met de afdeeling volgens ontvangen opdracht in stelling komende,

begaf ik mij naar den ter plaatse commandeerenden I. C. met verzoek mij omtrent den toestand in te lichten, opdat ik hem met mijne Artillerie bij zijne taak zou kunnen steunen. De I. C. verklaarde dit wel te willen doen, mits ik mij onder zijne orders stelde. Ik antwoordde, dat ik stond onder den A. C. en dat ik het voor de zaak volstrekt niet noodig vond, dat ik mij onder zijne bevelen stelde. Er hielp echter geen moederlief aan, wanneer ik mij niet aan zijn gezag onderwierp, wenschte hij mij niets mede te deelen. Het slot was, dat ik mij ter wille van de zaak onder zijne bevelen stelde, tot er al spoedig eene andere order van den A. C. voor mij kwam en ik dus den I. C. moest vaarwel zeggen.

Mijnheer de Voorzitter! Wij beschikken tegenwoordig over een uitstekend artillerie-reglement, waarop we met recht trotsch mogen wezen en waarin ook voor de samenwerking van Infanterie en Artillerie zeer doeltreffende voorschriften zijn gegeven, voorschriften die ook door den Kapitein MULLER MASSIS op hunne juiste waarde zijn geschat.

Van harte hoop ik, dat de geest dier voorschriften spoedig en diep moge doordringen in de harten en hoofden van alle infanterie- en artillerie-commandanten; eerst wanneer dat het geval is, zullen we voor ons leger overtuigd kunnen wezen van eene doeltreffende samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie.

De Heer P. L. BERGANSIUS: Mijne Heeren! In het vooruitzicht op de bijeenkomst van heden avond, waar besprekingen zouden plaats hebben ten aanzien van een punt, dat voor beide wapens van groot gewicht is, heb ik den Kapitein VAN ESSEN, die ons nieuwe reglement bewerkte, gevraagd heden avond uit Utrecht, waar hij in opdracht had het bijwonen van eene belangrijke oefening met gehuurde paarden, over te komen en alhier tegenwoordig te zijn.

In de pauze vroeg ik hem of hij het woord zou voeren. Hij antwoordde me: Majoor, ik behoefde niet te komen, ben opgecommandeerd, maar had gerust weg kunnen blijven. Of ik het woord zal voeren? Wel zeker niet. Ik ben het heelemaal eens met wat de inleider heeft gezegd.

Ook ik ben het geheel daarmede eens. En wanneer ik nog eenige opmerkingen wil mededeelen, dan betreffen deze detailpunten, waaromtrent ik in den loop der voordracht enkele aantekeningen maakte.

In de eerste plaats heeft de inleider in het begin van zijne voordracht met een enkel woord het gebruik van vliegtuigen voor de waarneming van artillerievuur besproken. Naar aanleiding van eene door mij bijgewoonde voordracht van den Kapitein VAN ESSEN over dit onderwerp wil ik gaarne hieromtrent iets naders mededeelen.

Wegens de groote mate van dekking tegen vuur, welke het schild oplevert en de dekking tegen waarneming door maskeering in het terrein is in den strijd tegen de Artillerie meestal slechts eene storende werking van tijdelijken aard te verkrijgen. Ten einde eene meer blijvende werking te verkrijgen maken de Franschen in den laatsten tijd gebruik van projectielen (obus explosif) gevuld met eene groote hoeveelheid springstof, die bij het springen in den aanslag eene groote scherfwerking in alle richtingen te weeg brengen (bij vredesoefeningen zijn dan ook uitgebreide veiligheidsmaatregelen noodig), — met welke projectielen eene bepaalde oppervlakte regelmatig wordt bestrooid, terwijl om de projectielen op de goede plaats te brengen, gebruik wordt gemaakt van een waarnemingspost ter hoogte van het doel door middel van een vliegtuig.

De ontwikkeling van deze middelen kan wellicht er toe leiden, dat de strijd tusschen de artilleriën een meer beslissend karakter krijgt, de geschutstrijd binnen zekere grenzen en in gewijzigden vorm herleeft.

Ook in Duitschland zoekt men in de aangegeven richting.

Wij dienen ons voorloopig te bepalen tot middelen die het waarnemen van de eigen opstelling uit vliegtuigen bemoeilijken (vermijden van alle beweging; overdekking met doek).

De Heer MULLER MASSIS wil het oogenblik voor de verlegging van het artillerievuur zien aangegeven door het opsteken van vlaggen van eene bijzondere kleur. Dit is eene belangrijke zaak, welke nog niet is geregeld. Bij de jongste

manoeuvres in de Stelling van Amsterdam is, als ik mij niet vergis, de methode gevolgd, dat het oogenblik van het verleggen van het vuur werd aangegeven door het strijken, in plaats van opsteken van vlaggen. Ik acht dit niet juist, daar op deze wijze aan den vijand ongewenschte aanwijzingen worden gegeven.

Het zal mij aangenaam zijn van spreker te mogen vernemen waar hij de meening heeft aangetroffen, dat de commandant van de Artillerie der hoofdmacht invloed zou kunnen uitoefenen op de Artillerie der voorhoede.

Spreker meent, dat tusschen het optreden van voorhoede-artillerie en overige Artillerie een kenmerkend verschil bestaat.

Ik stel mij het optreden van voorhoede-artillerie in vele gevallen aldus voor, dat een deel wordt ingezet tot rechtstreeksche versterking van het vuur der eigen Infanterie, die ondersteuning behoeft, en het overig deel wordt gerced gesteld om tegen de vijandelijke Artillerie te vuren, ten einde de eigen Infanterie en infanterie-batterij(en) tegen de storende inwerking van die Artillerie te beschermen.

Eene dergelijke wijze van handelen zal dikwijls ook bij het inzetten der overige Artillerie het geval zijn.

In dezen gedachtengang zie ik het verschil minder sterk.

De inleider meent, dat er gevallen zijn, waarin het wenschelijk is aan de Artillerie aanwijzingen omtrent de mate van dekking te geven. De bestudeering dezer vraag in de laatste jaren, vooral in Frankrijk, heeft geleid tot de uitkomst, dat de mate van dekking de uitkomst is van een vraagstuk, waarvan opdracht en terrein de gegevens vormen. In sterk geaccidenteerd terrein is het soms noodig op grooten afstand de stukken ongedekt op te stellen; in flauw hellend terrein kan soms op korten afstand de grootste mate van dekking worden bereikt. Wel werden vroeger dikwijls aanwijzingen omtrent de mate van dekking gegeven, maar dit was minder juist. ¹⁾

Spreker heeft eene meening aangehaald, waarbij voor den

¹⁾ Men loopt n.l. daarbij vooruit op de uitkomst van het vraagstuk.

A. C. eene mate van autonomie werd voorgestaan o. a. ten aanzien van de toewijzing van Artillerie aan tijdelijke gevechtsgroepen. Gaarne zou ik vernemen, waar die meening te vinden is.

Spreker meent, dat onze Artillerie dikwijls te zwak zal zijn om bij de doorzetting van den aanval afzonderlijke batterijen aan te wijzen voor het versterken van het infanterievuur en andere om eventueel optreden van vijandelijke Artillerie onmiddellijk tegen te gaan.

Ik wil er op wijzen, dat elk regiment thans over 12 vuur-eenheden beschikt en dat een snel en krachtig bestrijden van optredende Artillerie eischt, dat men daarop is voorbereid en op den loer ligt.

Spreker heeft er de aandacht op gevestigd, dat in ons reglement in het punt, dat over de samenwerking handelt, wel gezegd wordt, dat de I. C. de plaats moet aangeven, waar hij het artillerievuur wenscht, maar dat in dit punt niet wordt gesproken van het aangeven van het oogenblik van vuren.

Hieromtrent wil ik opmerken, dat men in den beginne meende, door eene oogenblikkelijke verbinding, de handeling der Infanterie en Artillerie voortdurend in overeenstemming te kunnen brengen, doch dat men thans in Frankrijk, waar men in deze over ervaring beschikt, tot de conclusie is gekomen, dat de regeling der verbinding eenvoudig dient te zijn. In gunstige gevallen dient zeker van de gelegenheid om aan de Artillerie meerdere aanwijzingen te geven, gebruik te worden gemaakt.

Ik deel de meening van spreker, dat de aanwijzingen van den I. C. bevelskracht dienen te bezitten. Is het, om elk misverstand weg te nemen, wenschelijk de redactie van het reglement op dit punt eenigszins te wijzigen, dan bestaat hiertegen m. i. geenerlei bezwaar.

Ten slotte, naar aanleiding van de uitdrukking van PÉRCIN: „l'anarchie dans la liaison,” door spreker aangehaald, de opmerking, dat in het groote werk: „Cinq années d'Inspection” de ontwikkeling der denkbeelden, ook die van den schrijver, betreffende deze zaak in de opvolgende jaren

is waar te nemen, gegrond op het verkrijgen van meerdere ervaring.

Van eene rechtstreeksche verbinding met de eerste gevechtslinie is men teruggekomen. De verbinding tusschen de betrokken commandanten van beide wapens schijnt de juiste oplossing voor de practijk.

De Heer H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de opmerking van den Majoor BERGANSIUS, een enkel woord over de maatregelen voor het verband bij de oefeningen in de Stelling van Amsterdam. Het is toen anders gegaan dan de Majoor meent. Elke compagnie in de voorste lijn was voorzien van een grooten oranjelap van ongeveer twee meter, in den vorm van een breeden wimpel. Op het moment, dat de storm begon, werd deze wimpel, aan een polsstok gebonden, opgestoken — dus niet neergehaald als de Heer BERGANSIUS meende. Die verbinding heeft goed voldaan. Het signaal is tot alle batterijen doorgedrongen.

De Heer P. D. VAN ESSEN: Mijnheer de Voorzitter! Nu ik door den Majoor BERGANSIUS op eene voor mij zoo vleierende wijze in de discussie ben betrokken, stel ik er prijs op te verklaren, dat mijn aanvankelijk voornemen om niets in het midden te brengen, allerminst moet worden toegeschreven aan gebrek aan belangstelling voor het door den spreker behandelde. Ik hoop, dat het van mij niet onbescheiden zal worden gevonden wanneer ik den spreker van dezen avond warme hulde breng voor zijne voordracht, en ik geloof uit naam van alle artilleristen te spreken wanneer ik zeg, dat wij het bijzonder waardeeren, dat een officier van een ander wapen blijkt zóó goed op de hoogte te zijn van ons streven en van ons werk.

Wat het door den Majoor VAN DER HOOG gesprokene betreft, komt het mij voor, dat de quaestie van het advies geven aan of vragen door den algemeenen bevelhebber, evenals die betreffende het al of niet onder de bevelen stellen van de Artillerie onder de commandanten van tijdelijke gevechtsgroepen,

zaken zijn, waarop niet zoo diep behoeft te worden ingegaan als thans geschied is. Wanneer allen bezielde zijn door den vasten wil om te doen wat men kan, is de samenwerking er van zelf en wanneer die wil ontbreekt, dan geloof ik niet, dat men door reglementaire bepalingen het gewenschte doel kan bereiken. De Generaal PERCIN noemde de vraag, of de „aanwijzingen” door den J. C. aan de Artillerie moeten worden gegeven in den vorm van een bevel dan wel in dien van een verzoek, van zóó weinig belang, dat alleen „les mauvais esprits” wat ik door „dwarskoppen” zou willen vertalen, er moeilijkheden over zouden maken. Het middel had succes, aangezien niemand onder de dwarskoppen gerangschikt wilde worden. Wij artilleristen moeten er van doordrongen zijn, dat ons wapen een wapen is van zelfverloochening, dat zelden vecht voor zichzelf, doch als regel ter ondersteuning van anderen en wanneer de andere wapens dit practisch weten te waardeeren, dan is dáárin, naar ik meen, de beste waarborg voor eene behoorlijke samenwerking gelegen.

De Heer M. M. EYSELL: Mijnheer de Voorzitter! De inleider heeft gezegd, dat hij bij de voorhoede voldoende achtte een gezichtsverband tusschen de Artillerie en Infanterie in het gevecht. Doch dikwijls zal de artillerie-commandant dit gezichtsverband niet hebben. Ook dan acht ik het van het meeste belang, dat het verband tusschen Artillerie en Infanterie wordt gezocht en verkregen.

Dan wil hij bij eene verdediging, dat de Artillerie voor het afslaan van den stormenderhandschen aanval een 500 meter vooruit stelling neme om den dooden hoek voor de stelling van den verdediger te bestrijken. Om die Artillerie aldus in de lijn der Infanterie te brengen, moet het terrein gedekt zijn, geschikt en begaanbaar voor dat wapen.

Zou daarom in de meeste gevallen niet het schuine vuur van uit de oorspronkelijke artilleriestelling op p.m. 500 meter achter de eigen linie de voorkeur verdienen?

De Heer T. F. J. MULLER MASSIS: Mijnheer de Voorzitter!

Laat ik beginnen met mijn dank te betuigen aan de heeren, die zoo veel aandacht aan mijne lezing hebben geschonken, dat zij naar aanleiding daarvan het een en ander in het midden hebben gebracht, en in het bijzonder aan den Majoor VAN DER HOOG, die zoo welwillend was mij zijne bedenkingen tegen mijne opvatting van de behandelde aangelegenheid van te voren mede te deelen, zoodat ik den tijd had die rijpelijk te overdenken.

De Majoor VAN DER HOOG dan staat de meening voor, dat bij oorlogsmarschen de *A. C. zich in de nabijheid van den algemeenen bevelhebber ophoudt*, wel degelijk *om dien van advies te dienen* omtrent het tactisch gebruik van de Artillerie, ook *ongerraagd*.

Ik heb gezegd, dat wanneer de plaats van den *A. C. om deze reden* is bij den algemeenen bevelhebber men laatstbedoelden een brevet van onbekwaamheid zou moeten uitreiken voor de leiding der verschillende wapens.

Ik handhaaf deze meening en zie niet in, dat een algemeene bevelhebber niet in staat zou moeten zijn zelfstandig te beslissen, hetgeen hij van zijne Artillerie verlangt, op welke wijze zij aan het gevecht zal deelnemen.

Waarom zou hem dan ook niet een *infanterie-adviseur* en een *cavalerie-adviseur* moeten volgen?

Wil de algemeene bevelhebber den *A. C.* een advies vragen, het staat hem natuurlijk volkomen vrij en misschien zal een enkel ongevraagd advies ook wel eens in goede aarde vallen, maar iets anders is het, het geven van *ongevraagde adviezen tot systeem te verheffen*.

De verantwoordelijke taak van den algemeenen bevelhebber is moeilijk genoeg, en ik vrees, dat wanneer hij *te veel* adviezen ontvangt — behalve de *A. C.* geven misschien nog de Chef van den Staf en anderen adviezen — dat er dan van een goed, doelbewust gevechtsplan niet veel zal komen. Ten slotte wordt het gevechtsplan dan eene *compilatie* van de plannen van *velen* en is het niet meer het *persoonlijke* plan van den troepenleider. Ik zou ten minste van eene *bevelvoering, die steunt op aanhoudende adviezen*, niets moeten hebben.

De Majoor VAN DER HOOG zegt, dat wanneer een gevecht

op til is, de gedachten van beide autoriteiten, D. C. en A. C., zich *niet in de zelfde banen bewegen*. Maar dat zou zeer verkeerd zijn! De gedachten van den A. C. moeten zich bewegen in eene baan, hem aangegeven door den D. C.; de A. C. moet, zooals de Majoor zegt, vooruit zien, maar in de richting, hem gewezen door den algemeenen bevelhebber. Ik kan mij niet voorstellen — en dat zal de Majoor VAN DER HOOG ook wel niet bedoeld hebben — dat, wanneer een D. C. denkt aan de wijze, waarop hij zijne divisie zal ontwikkelen, dat hij dan aan zijne Infanterie alleen denkt; hij denkt te gelijker tijd aan de ontwikkeling van Infanterie en Artillerie beide; dat is naar mijn inzicht niet van elkander te scheiden: het gevechtsplan moet komen uit één hoofd en niet uit twee hoofden.

Ik denk er echter niet aan den A. C. uit te schakelen, eene soort automaat van hem te maken. Ik heb zelfs gezegd, dat ik hem zou willen opdragen — naar aanleiding van de door hem gehouden verkenning — de noodige wijzigingen in het door den D. C. geprojecteerde gebruik van de Artillerie voor te dragen. Maar het *plan*, de hoofdlijnen van het gebruik der Artillerie moet *uitgaan* van den D. C., en moet in hoofdtrekken blijven.

Natuurlijk zal ieder algemeene bevelhebber in deze anders handelen en hangt dat veel af van diens karakter, van diens gevoel van zekerheid. Evenmin als de algemeene bevelhebber mag m. i. de Chef van den Staf te veel aan adviezen doen. Het ideaal van een algemeenen bevelhebber moet altijd zijn een NAPOLEON, bijgestaan door een BERTHIER, en niet een Koning WILHELM, bijgestaan door een VON MOLTKE.

In de tweede plaats heeft de Majoor VAN DER HOOG ter sprake gebracht *het aangeven van de plaats*, waar de Artillerie in stelling moet komen.

Ik ben geheel eens, dat de algemeene bevelhebber in den regel zal moeten aangeven *ongeveer* de plaats, waar de Artillerie moet komen, en zou nog niet eens willen zeggen, dat de commandant van de Artillerie eener divisie altijd de *juiste plaats* voor alle onderdeelen der Artillerie zou moeten aangeven.

Laatstgenoemde kan toch ook wel wat overlaten aan zijne afdeulings-commandanten.

Indien, om een voorbeeld te noemen, eene divisie een omvattenden aaval uitvoert, stel ik mij voor, dat de D. C. aangeeft, dat een deel der Artillerie komt tegenover de opening tusschen de troepen, die den vijand in front aanvallen, en die, welke de omvatting uitvoeren, en dat een ander deel komt aan den buitenvleugel, mede met het oog op eventueele tegenaanvallen des vijands. Maar of die Artillerie op een der aangegeven plaatsen komt achter hoogte 30 dan wel achter hoogte 40, dat interesseert den D. C. niet, wellicht ook niet den A. C. In het algemeen kan, dunkt mij, aan den commandant van het onderdeel, dat daarheen gezonden wordt, het kiezen van de *juiste* plaats worden overgelaten.

En nu mijn voorbeeld van de hoogte, welke door den Voorhoede-C. als artillerie-stelling werd aangewezen. Waarom noemde ik dit voorbeeld? Ik hoor zoo dikwijls de opmerking: dit of dat *mag* de algemeene bevelhebber niet gelasten. En tegen eene dergelijke bewering wilde ik front maken. Mijn standpunt in deze is — en op dit standpunt zal wel bijna iedereen staan — dat een bevelhebber zich nooit noodeloos moet mengen in de details, die zijne ondergeschikten kunnen regelen; dat het initiatief — vooral in ons leger — niet genoeg kan worden aangemoedigd. Ik zou mij altijd gelukkig achten, indien ik mij bij het geven van bevelen kon bepalen tot het aangeven van het te bereiken doel. Maar er zijn gevallen, dat een algemeene bevelhebber iets bepaaldelijk *zoo en niet anders* wil hebben. Aangezien ik nu aanneem, dat een algemeene bevelhebber in den regel niet over hypnotisme of andere geheime krachten beschikt om den hem ondergeschikte te doen uitvoeren hetgeen hij verlangt, blijft hem niets anders over dan dit te gelasten. En nu nam ik aan, dat bij het voorbeeld van de hoogte de Voorhoede-C. zijne Artillerie *daar* wilde hebben en nergens anders. Welnu: daarom beval hij zijn A. C.: „Breng uwe Artillerie *hier* (d. i. de hoogte, waarop beiden stonden) in stelling”. Die A. C. kon in geen geval de klacht doen hooren, dat hem eene weinig bepaalde opdracht was verstrekt.

De Majoor VAN DER HOOG stelt zich voor, dat de A. C. de mooie hoogte al te pakken had *vóór* de Voorhoede-C. Des te beter; dan zijn beiden het eens! Maar moet de A. C. nu geraakt zijn, omdat de Voorhoede-C. hem de plaats zijner Artillerie heeft aangewezen?

Ik wil als regel veel overlaten aan ondergeschikten: er moet vertrouwen zijn van den meerdere in den mindere. Maar omgekeerd moet de ondergeschikte ook vertrouwen hebben in de boven hem gestelde leiding. Wanneer dus — om bij dit voorbeeld te blijven — de Voorhoede-C. de plaats der Artillerie aanwijst, moet de A. C. er van overtuigd zijn, dat dit geschiedde omdat het noodig was, en niet uit lust tot noodeloos gecommandeer of wat ook.

Het heeft mij intusschen verbaasd, dat de Majoor het door mij aangehaalde bevel van den Kolonel PALOQUE goedkeurde en het mijne afkeurde. Goed beschouwd, zijn beide bevelen precies gelijk. Ik zeide: „Kom *hier* (d. i. de hoogte, waarop wij staan) in stelling”; de Kolonel PALOQUE: „Kom *op hoogte A B* in stelling”.

Wanneer ik zeg: „Kom hier in stelling”, blijft er voor den A. C. nog genoeg te doen over. Met *hier* heb ik natuurlijk niet bedoeld, dat op het punt, waar de Voorhoede-C. staat, moet komen bijv. het rechterstuk van de voorhoede-batterij (aannemende, dat er één batterij in de voorhoede is). De *juiste* plaats moet nog worden uitgezocht door den batterijcommandant: hooger of lager tegen de achterhelling, wat meer naar rechts of naar links, enz. Juist, omdat ik veronderstel, dat de A. C. geen sukkel is, durf ik volstaan met te zeggen: Kom hier in stelling. Ik wil er alleen zeker van zijn, dat hij niet naar gindsche hoogte gaat, die nog mooier schijnt.

Dat ik in mijne voordracht ben uitgegaan van de onderstelling, dat we steeds te doen hebben met een sukkel van een A. C., daarvan ben ik mij niet bewust; de vele officieren van het wapen der Artillerie, met wie ik het voorrecht had gedurende mijne loopbaan in aanraking te komen, weten wel hoe ik over hen denk.

In de derde plaats dan de regeling van de bevelvoering bij de samenwerking van Infanterie en Artillerie tijdens den aanval.

Inderdaad sta ik niet meer geheel op het zelfde standpunt als twee jaar geleden, het gevolg van twee jaren studie van en nadenken over dit onderwerp. Maar de hoofdzaak heb ik niet laten vallen.

Een in stelling brengen door, een manoeuvreeren van de infanterie-commandanten met de hen steunende artillerie-onderdeelen heb ik nooit gewild; mij stond twee jaar geleden voor den geest eene scherpere scheiding van groepeeringsen contre-batterijen en infanterie-batterijen. De laatste wilde ik geheel onder het bevel van den A. C. uithalen. Hoe ik de regeling nu denk, heb ik in den loop mijner voordracht gezegd en ook, waarom ik, als regel, de bedoelde afdeelingen onder den A. C. wil laten. Hiervoor kon ik twee jaar geleden geene bevredigende reden vinden.

Het verschil tusschen den Majoor VAN DER HOOG en mij komt nu in de practijk daarop neer, dat de Majoor wil, dat de I. C. zegt: „*Verzoeken* vijandelijke Infanterie tusschen molen en brug onder vuur te nemen”, en dat ik hem een bericht wil laten verzenden, luidende: „*Neem* vijandelijke Infanterie tuschen molen en brug onder vuur”. Ik ben dus korter, maar dit is eene bijzaak.

En indien de bedoelde aanwijzing door middel van eene schets wordt overgebracht, is er in het geheel geen onderscheid in de wijze van uitvoering volgens de wenschen van den Majoor VAN DER HOOG en die van mij.

De Majoor zegt, dat de A. C. *verplicht* is aan het *verzoek* van den I. C. *gevolg te geven*, en *het verzoek* *alzo de kracht van een bevel heeft*.

(Dit laatste zou dan duidelijk in *Regl. B. A.* en in *Gevechts-handleiding* moeten zijn aangegeven.)

Nu heeft, naar het mij voorkomt, een *verzoek*, waaraan gevolg *moet* worden gegeven, geheel en al het karakter van *verzoek* verloren. Indien aan iemand gezegd wordt: „men zal u een verzoek doen, maar gij waagt het niet te

weigeren", dan hebben wij niet meer te doen met een *verzoek*.

Mijn eenige wensch is te komen tot eene zuivere regeling. Indien men het eens is, dat de infanterie-commandant *moet* zeggen *waar* en soms *wanneer* het artillerievuur moet komen, moet hij het ook kunnen gelasten. En indien hem wordt opgedragen hiervoor *bevelen* te geven, zal hij meer de verantwoordelijkheid en den ernst van de gevolgen gevoelen dan wanneer hij slechts *verzoekt*

Ik heb in mijne voordracht — naar het voorbeeld van punt 362 *Regl. B. A.* — gesproken van *aanwijzingen*. Dit woord moet hier echter niet worden opgevat in de gewone militaire beteekenis van het woord; immers aanwijzingen zijn in den regel weinig bepaald; zij geven slechts een richtsnoer aan; deze aanwijzingen moeten evenwel bevatten *zeer juiste aanduidingen*; zij *moeten* worden opgevolgd. Dit laatste hebben zij met meer onbepaalde aanwijzingen gemeen. Daarom ware het wellicht beter geweest te spreken van *bevelen*. Ik wensch echter slechts eene *bepaalde* bevelsbevoegdheid van den infanterie-commandant, eene bevoegdheid, die niet verder mag gaan dan hier bedoeld is.

Ik zie niet in, dat de door mij voorgestane regeling den betrokken artillerist niet in zijne waarde zou laten; integendeel, hij zal haar minder vreemd vinden dan het *moeten* opvolgen van *verzoeken*.

En nu het voorbeeld van de groote manoeuvres in 1911. Als ik de zaak goed begrijp, had de D. C. de afdeeling van den Majoor VAN DER HOOG *niet onder de bevelen* van den bedoelden I. C. gesteld. Deze mocht dus niet eischen, dat de Majoor zich onder zijne bevelen stelde. Alleen indien na het geven van het bevel de omstandigheden veranderd waren, indien bijv. de gevechtsgroep, waarvan hier sprake is, door eene gelukte doorbreking des vijands gescheiden ware geworden van de rest der divisie, spreekt het van zelf, dat de oudste, zonder meer, het commando over het nu geïsoleerd optredende gedeelte op zich zou nemen. Maar eene dergelijke omstandigheid was hier blijkbaar niet aanwezig; de A. C.

kon immers nog bevelen zenden aan den afdeelings-commandant. Ik kan dus den I. C., die hier optrad, niet in bescherming nemen.

Den Majoor BERGANSIUS betuig ik mijn dank voor de aanvulling betreffende den geschutsstrijd en de waarneming daarbij uit vliegtuigen.

Wat betreft het aangeven van het oogenblik van het verleggen van het artillerievuur, zou ook ik er de voorkeur aan hechten dit oogenblik aan te geven door het *opsteken* en niet door het neerlaten van vlaggen, en wel — behalve om de door den Majoor genoemde reden — ook omdat de Infanterie in golvend terrein en achter terreinvoorwerpen voor het gezicht der Artillerie kan verdwijnen en dan bij de laatste de opvatting kan ontstaan, dat de vlaggen gestreken zijn.

Intusschen hoorden we van den Heer VAN ERMEL SCHERER, dat bij de oefeningen in de Stelling van Amsterdam de vlaggen gebezigd zijn op de wijze, zooals de Majoor BERGANSIUS dit ook zou wenschen.

Dat de A. C. zijn invloed mag doen gelden op het gebruik der voorhoede-artillerie, is in der tijd voorgestaan door den Duitschen Kolonel VON HOEHN in een werkje over de techniek der aanvoering van Veld-Artillerie, o. a. besproken in het *Orgaan der Bereden-Artillerie*.

De Majoor BERGANSIUS vraagt mij, waarom aanvankelijk aan de voorhoede-artillerie minder scherp omljnde opdrachten kunnen worden verstrekt dan aan de Artillerie der hoofdmacht. Dit is een gevolg daarvan, dat in den aanvang van het voorhoede-gevecht alles nog onzeker is: men weet niet van te voren of de batterijen der voorhoede eigen aanvallen zullen moeten ondersteunen dan wel 's vijands offensief optreden zullen moeten vertragen. En toch moeten deze batterijen tijdig in stelling staan, ten einde dadelijk te kunnen ingrijpen. Vandaar, dat de eerste opdrachten aan deze Artillerie te verstrekken, minder bepaald kunnen zijn dan die voor de Artillerie der hoofdmacht, welke optreedt, wanneer er meer licht in den toestand is gekomen.

Wat de mate van dekking van de Artillerie betreft, deze zal in het algemeen niet worden aangegeven door den algemeenen bevelhebber. Alleen in *enkele* uitzonderings-gevallen zal hij hierover spreken, bijv. bij het uitvoeren van een terugtocht, waarbij men een oogenblik zal willen standhouden en waarbij den A. C. op het hart zou kunnen worden gedrukt zich vooral niet te laten zien, omdat men vóór alles de Artillerie verder zou willen medenemen.

De uitdrukking „autonomie van den A. C.” is gebezigd in *De Militaire Spectator* 1911, bladz. 811 en bladz. 429. De keuze van het woord schijnt mij minder gelukkig, omdat de beteekenis van het woord anders is dan hetgeen er hier mede werd bedoeld.

De Majoor BERGANSIUS sprak er van, dat eene divisie tegenwoordig beschikt over 12 vuureenheden der Artillerie. Dit is waar, maar in hooger verband werkt men met de grootere tactische eenheden, de afdeelingen, en het is gewenscht aan elk dezer afdeelingen eene juist omschreven opdracht te verstrekken en op het slagveld niet te veel geïmproviseerde afdeelingen te formeeren.

De Majoor BERGANSIUS wees er voorts op, dat men tegenwoordig wel wat terugkomt van te kunstmatige en te oogenblikkelijke verbinding tusschen Infanterie en Artillerie. Ik heb daar ook op gezinspeeld in mijne voordracht en gezegd, dat er wel bepaalde oogenblikken zijn, waarop de I. C. moet aangeven het oogenblik, waarop het artillerievuur moet losbarsten, bijv. wanneer de aanvallende Infanterie hare beweging op het meer open terrein aanvangt; wanneer de Infanterie na eene grootere pauze in het oprukken hare beweging hervat.

Hoe meer de Infanterie het aanvalsdoel nadert, des te minder is die oogenblikkelijke verbinding noodzakelijk, des te krachtiger en meer aanhoudend moet het artillerievuur worden. De infanterie-commandant zal dus niet, als 't ware, van het begin tot het einde van het gevecht de kanonnen moeten aftrekken.

Er moet geene „anarchie” in de verbinding zijn: ondercommandanten der Infanterie moeten niet aangeven waar

het artillerievuur moet komen, want zij zullen alle denken, dat *zij* zich juist op het meest belangrijke en meest gevaarlijke deel van het gevechtsveld bevinden. Alleen de commandant van een aanval, die door artillerievuur gesteund wordt, mag aangeven waar hij het vuur wenscht te zien gebracht.

Met genoegen vernam ik, dat ook de Majoor BERGANSIUS van meening is, dat de aanwijzingen, die door den hierbedoelden infanterie-commandant worden gegeven, de kracht van bevelen moeten hebben.

De Heer VAN ESSEN zal uit het slot mijner voordracht ontwaard hebben, dat ook ik bij de samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie het meeste verwacht van den goeden wil. ¹⁾

De Heer EYSSELL vraagt mij, waarom men zich tijdens het voorhoedegevecht, voor wat betreft de verbinding tusschen Infanterie en Artillerie, in den regel zal tevreden stellen met gezichtsverband. Dit is een gevolg van het vluchtig karakter van alle handelingen der voorhoede: men heeft hier niet te doen met de langdurige, taaie, volhardende aanvallen der hoofdmacht; de voorhoede-commandant wil de Artillerie wel doen ingrijpen, het is er om te doen den vijand voor te zijn. De tijd tot het instellen eener meer intensieve verbinding is niet beschikbaar. Vandaar, dat men zich veelal met het gezichtsverband zal tevreden stellen. Is het terrein van dien aard, dat het hier bedoelde verband niet te verkrijgen is, dan zal men zich op andere wijze moeten helpen.

Wat de tweede vraag van den Heer EYSSELL betreft, zal het terrein niet altijd gedekte verplaatsing van de Artillerie uit de meer achterwaartsche opstellingen naar de stellingen voor korten afstand toelaten. Men is dan wel genoodzaakt

¹⁾ Het spijt mij, in verband met de eerste opmerking van den Heer VAN ESSEN, bij het mondeling debat niet met dankbaarheid te hebben gewaagd van het vele, dat ik heb geleerd tijdens mijne detachering bij 2 R. V. A., en daarbij in de voornaamste plaats van den batterij-commandant, bij wien ik was ingedeeld.

zijne Artillerie van den beginne af in tweeën te splitsen. Schuin vuur uit meer achterwaarts gelegen gedekte stellingen zal niet altijd voldoende dicht vóór de verdedigingslijn zijn te brengen.

Ten slotte, Mijne Heeren, nog dit. Evenals elk mensch is de algemeene bevelhebber niet onfeilbaar. Op elk zijner bevelen is wel critiek te oefenen; altijd wordt daarin iets aangetroffen, dat een hem ondergeschikte anders zou hebben gedaan. Maar laten wij, infanterist en artillerist, nooit beginnen met die critiek, maar altijd beginnen met hartelijke medewerking, ook wanneer wij denken, dat de algemeene bevelhebber te veel ons terrein heeft betreden. Dan zal de uitslag van de op touw gezette handeling, en dus in den oorlog het Vaderland, daar wel bij varen!

De VOORZITTER: Mijne Heeren, dat het onderwerp, heden avond in onze Vereeniging behandeld, groot belang heeft, is gebleken uit de talrijke opkomst en uit de belangstelling, waarmede de spreker en de heeren, die met hem van gedachten wisselden, zijn aangehoord. Ik geloof dan ook, Mijne Heeren, uit uw aller naam te spreken als ik den Kapitein MULLER MASSIS van harte dank zeg voor de heldere, zaakkundige wijze, waarop hij het onderwerp heeft behandeld en zijne meening heeft uiteengezet.

De Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap kan onderwerpen als dit aan de orde stellen en daardoor verkrijgen eene vruchtdragende gedachtewisseling.

Ik wil ook iets uit mijne ondervinding mededeelen. Tijdens de groote manoeuvres in Zwitserland in 1911 maakte ik kennis met een Zweedschen kapitein, die van daar naar Frankrijk vertrok om de groote manoeuvres aan de oostgrens mede te maken. Later trad ik met hem in correspondentie en toen ik hem eens vroeg naar de samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie, kreeg ik dit veelbetekende antwoord: „In Frankrijk praten ze veel over samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie, maar ik heb er weinig van gemerkt”.

Laat ons hopen, Mijne Heeren, dat de gedachtewisseling van heden avond niet alleen vruchtdragend zal zijn, maar dat ons legerbestuur ons in de gelegenheid zal stellen het niet bij praten te laten, maar te doen en veel te doen. Vruchtdragende samenwerking tusschen Artillerie en Infanterie toch, is alleen dan te verkrijgen wanneer men elkaar kent en goed kent. En dit bereikt men alleen op het oefeningsterrein.

Ik zou nog eenige bedenking willen opperen tegen het gesprokene door den Kapitein VAN ESSEN. Hij heeft gezegd, dat de Artillerie is het wapen der zelfverloochening, dat vecht voor anderen. Maar ik wil er toch op wijzen, dat wij andere officieren, ook niet vechten voor ons plezier, en ook aanspraak mogen maken op een klein beetje zelfverloochening, omdat wij vechten voor onze Koningin en ons Vaderland.

Mijne Heeren, ik heb gezegd en sluit hiermede de vergadering.
